

НУБІП України

РЕЄСТРАЦІЙНА ФОРМА

№	Назва поля	Вміст поля
1.	Назва роботи	Магістерська кваліфікаційна робота
2.	УДК	336.005.658:1
3.	Автор (ПІБ)	Мошенець Олег Володимирович
4.	Дата захисту (рік, місяць, день)	
5.	Факультет (НИІ)	Економічний
6.	Кафедра (шифр, назва)	11.07 Кафедра фінансів
7.	Спеціальність	Фінанси банківська справа та страхування
8.	Спеціалізація	
9.	Програма підготовки	Фінанси банківська справа та страхування
10.	Форма навчання	Денна
11.	Магістерська програма	
12.	Тема випускної магістерської роботи	Управління фінансовими ресурсами підприємства
13.	Керівник (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання)	Скрипник Галина Олексіївна, к.е.н., доцент
14.	Консультант	
15.	Ключові слова (до 10 слів)	Фінансові ресурси підприємства, управління фінансовими ресурсами, ефективність використання фінансових ресурсів
16.	Анотація (до 300 символів)	У першому розділі розкривається сутність, особливості формування та механізм управління фінансовими ресурсами. В другому розділі здійснюється оцінка управління фінансовими ресурсами у ТОВ "Бальзак". Третій розділ присвячено удосконаленню механізму управління фінансовими ресурсами підприємства.

Керівник магістерської роботи

Скрипник Г.О.

(підпис)

(ПІБ)

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.07 МР.1699 «С» 2021.10.11. 006. ПЗ

МОШЕНЦЬ ОЛЕГ ВОЛОДИМИРОВИЧ

2022 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
УДК 336:005.658:1

ПОГОДЖЕНО ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Декан економічного факультету Завідувач кафедри фінансів

Діброва А.Д.
(підпис)

Давиденко Н.М.
(підпис)

2022р. " " 00 2022р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему
"Управління фінансовими ресурсами підприємства"
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми
к.е.н., доцент

Скрипник Г.О.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи
к.е.н., доцент

Скрипник П.О.

Виконав

Мошенець О.В.

Київ – 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри фінансів

д.е.н., професор. Давиденко Н.М.

2021р.

ЗАВДАННЯ

**ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТУ**

Мошенцю Олегу Володимировичу

Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(код і назва)

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи: "Управління фінансовими ресурсами підприємства"

Затверджена наказом ректора НУБіП України № 1699 «С» від 11.10.2021 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру 2022.11.10

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: установчі документи, звітність сільськогосподарського підприємства

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємства
2. Оцінка управління фінансовими ресурсами ТОВ "Бальзак"
3. Напрями удосконалення управління фінансовими ресурсами у ТОВ "Бальзак"

Перелік графічного матеріалу: таблиці, рисунки, схеми

Дата видачі завдання « 25» листопада 2021р.

Керівник магістерської роботи _____

Скрипник Г.О.

Завдання прийняв до виконання _____

Мошенець О.В.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємства.....	9
1.2. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства.....	20
1.3. Методи аналізу фінансових ресурсів підприємства.....	29
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТОВ "БАЛЬЗАК"	36
2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ "Бальзак".....	36
2.2. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак".....	52
2.3. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак".....	57
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТОВ "БАЛЬЗАК"	59
3.1. Критерії оптимізації структури фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак".....	59
3.2. Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак".....	70
3.3. Вдосконалення механізму використання прибутку в системі управління фінансовими ресурсами ТОВ "Бальзак".....	75
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	91

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота на тему: "Управління фінансовими ресурсами" складається із вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Обсяг текстової частини складає 80 сторінок комп'ютерного тексту. Робота містить 18 таблиць, 13 рисунків та 9 додатків.

Список використаних джерел налічує 62 найменування.

Метою роботи є узагальнення теоретичних та дослідження практичних аспектів управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства, а також розробка пропозиції по їх удосконаленню.

Об'єктом дослідження обрано систему управління формуванням та ефективністю використання фінансових ресурсів у ТОВ "Бальзак".

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних питань щодо наукового обґрунтування і реального функціонування системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано систему економіко-статистичних методів: монографічний метод застосовано при вивченні літературних джерел, законодавчих та інших нормативно-правових актів і практики забезпечення фінансовими ресурсами аграрних підприємств, метод функціонально-структурного аналізу, що дав змогу дослідити динаміку, структуру і ефективність використання фінансових ресурсів досліджуваного господарства; програмно-цільовий метод – для розробки науково-практичних рекомендацій щодо визначення пріоритетних напрямів та перспектив удосконалення системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових перетворень.

У першому розділі розкривається сутність, особливості формування та механізм управління фінансовими ресурсами. В другому розділі здійснюється оцінка управління фінансовими ресурсами у ТОВ "Бальзак". Третій розділ присвячено удосконаленню механізму управління фінансовими ресурсами підприємства.

Ключові слова: ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ, УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ, ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ, МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ринкова трансформація аграрного сектора країни передбачає не тільки формування ефективних власників засобів виробництва (особливо земельних), формування багатоструктурної економіки, але і фінансове оздоровлення сільськогосподарських підприємств.

Однак за десятирічний період аграрних перетворень економічна ситуація в сільській місцевості навіть погіршилася в порівнянні з періодом до реформування.

В умовах становлення та розвитку ринкових відносин в Україні спостерігається нестача фінансових ресурсів у багатьох суб'єктів господарювання. Це обумовлено втратою підприємствами власних фінансових ресурсів внаслідок їх збиткової роботи та інфляційних процесів; недосконалістю системи оподаткування підприємств, що супроводжується

імобілізацією фінансових ресурсів; високою вартістю залучення позичкових коштів. Нестача фінансових ресурсів негативно впливає на виробничо-господарську діяльність підприємств, спричиняє виникнення та зростання заборгованостей перед суб'єктами господарювання та сплаті податків. При

цьому зменшуються можливості фінансування подальшого розвитку підприємств, скорочуються надходження до бюджету. За цих умов важливого значення для здійснення фінансово-господарської діяльності набуває формування в достатньому обсязі фінансових ресурсів підприємств.

Управління фінансовими ресурсами це складна система принципів, прийомів, методів та інструментів впливу на процеси формування і використання цих ресурсів. Стимулювання розвитку ринкових відносин і прискорені темпи аграрної реформи викликали недорозвиненість системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств.

Головним чином, недосконалою є макроекономічна підсистема, а мікроекономічна – справедливо вважається несформованою. Адже типові проблеми фінансування аграріїв ускладнюються відсутністю кваліфікованого

фінансового менеджменту і, як наслідок, поетапного процесу управління фінансовими ресурсами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми методичного та практичного характеру з питань управління фінансовими ресурсами досліджували такі відомі вчені як М.М. Бердар, Л. В. Бражник, В.М. Вовк,

А. Д. Глушко, О. Гудзь, Н. В. Давиденко, Я.Б. Дропа, М.Я. Демяненко, О.В. Зленко, Я. В. Колесник, Т. М. Макух, К.В. Недільська, А. Поддєрьогін, О. М. Ромашко, П.А. Стецюк, Л.М. Худолій, О.В. Шпильова та інші. Проте в

сучасних умовах господарської діяльності сільськогосподарських

підприємств багато аспектів цієї важливої проблеми вимагають подальших поглиблених досліджень з метою пошуку шляхів оптимального управління фінансовими ресурсами. Саме цим і зумовлено вибір теми магістерської роботи та її актуальність.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є узагальнення теоретичних та дослідження практичних аспектів управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, а також розробка пропозицій по їх удосконаленню. Для досягнення мети перед роботою поставлено наступні завдання:

– окреслити основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств;

– висвітлити основи побудови механізму управління фінансовими ресурсами підприємства;

– дослідити методіку проведення аналізу формування та ефективності використання фінансових ресурсів;

– проаналізувати стан формування та ефективність використання фінансових ресурсів досліджуваного підприємства;

– окреслити критерії оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства;

– визначити напрями підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;

– розробити шляхи удосконалення механізму використання прибутку в системі управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства.

Об'єктом дослідження обрано систему управління формуванням та ефективністю використання фінансових ресурсів у ТОВ "Бальзак".

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і практичних питань щодо наукового обґрунтування і реального функціонування системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства.

Методи дослідження. Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять діалектичний метод пізнання соціально-економічних явищ, системний підхід до аналізу процесу та результатів забезпечення фінансовими ресурсами аграрних підприємств. Дослідження ґрунтуються на системному аналізі факторів забезпеченості фінансовими ресурсами аграрних підприємств, діагностиці їх впливу та обґрунтуванні пропозицій щодо пріоритетних напрямів та перспектив забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських товаровиробників.

У магістерській роботі використано систему економіко-статистичних методів: монографічний метод застосовано при вивченні літературних джерел, законодавчих та інших нормативно-правових актів і практики забезпечення фінансовими ресурсами аграрних підприємств; метод функціонально-структурного аналізу, що дав змогу дослідити динаміку, структуру і ефективність використання фінансових ресурсів досліджуваного господарства; програмно-цільовий метод – для розробки науково-практичних рекомендацій щодо визначення пріоритетних напрямів та перспектив удосконалення системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств в умовах ринкових перетворень.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, опубліковані в наукових фахових виданнях, нормативно-правові акти України, дані Державної служби статистики України, матеріали

міжнародних та всеукраїнських науково – практичних конференцій, інтернет-ресурсів, облікові та звітні інформаційні джерела ТОВ "Бальзак".

НУБІП України

Апробанія результатів кваліфікаційної магістерської роботи. За результатами дослідження опубліковані тези:

Обсяг і структура магістерської роботи. Робота складається із вступу,

трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Обсяг текстової частини складає 80 сторінок. Робота містить 18 таблиць, 13
 62
 рисунків та 9 додатків. Список використаних джерел налічує

найменування.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та основи функціонування системи управління фінансовими ресурсами підприємства

Ефективне функціонування та подальший розвиток сільськогосподарських підприємств досягається через оптимізацію складу і

обсягів належних йому ресурсів.

Під поняттям "ресурси господарюючого суб'єкта", на нашу думку, доцільно розуміти сукупність засобів виробництва, джерел їх формування, предметів і засобів праці, що знаходяться в його розпорядженні і можуть бути використаними для досягнення поставлених цілей.

Найбільш розповсюдженим твердженням є те що ресурси це все те, що може бути використане для виробничого процесу. Характерними їх рисами є [21, с.132]:

- потреба в ресурсах пов'язана з процесом суспільного виробництва та створення споживчої вартості;

- структура ресурсів динамічна та залежить від розвитку продуктивних сил і виробничих відносин;

- використання будь – якого виду ресурсів передбачає їх вартісне відтворення (ресурси з матеріально – уречевленої форми переходять у вартісну або фінансову).

У сучасних теоріях управління виділяють чотири основних типи ресурсів: вхідні - основні та допоміжні матеріали, енергія та послуги; будівлі

та обладнання; фінанси і трудові ресурси, основну частину яких використовують для отримання інших ресурсів; інформація як особливий вид ресурсів, яка необхідна для ефективного управління [38].

Фінансові ресурси є невід'ємною складовою функціонування суб'єктів господарювання різних форм власності та видів діяльності.

Фінансові ресурси розглядають як специфічну форму грошових відносин, яка знаходить своє втілення в сукупності доходів, накопичень і відрахувань, наявних у власності і розпорядженні суб'єктів господарювання.

Грошова форма фінансових ресурсів вимагає постійного забезпечення збалансованості та взаємозв'язку фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів, дотримання пропорцій їх формування та використання [4].

Сучасні дослідники підходять до трактування фінансових ресурсів з огляду цілей і завдань, які вони ставлять у процесі своїх досліджень. Це дозволяє виділити декілька підходів до розуміння сутності фінансових ресурсів підприємств (додаток А).

Досліджуючи наведені тлумачення поняття "фінансові ресурси підприємства" можемо зазначити, що серед науковців досі не існує однієї думки відносно визначення цього терміна та його ролі у процесі функціонування будь-якого господарюючого суб'єкта, в тому числі й сільськогосподарського підприємства.

Аналіз наукових дефініцій фінансових ресурсів дає змогу запропонувати уточнене їх визначення: фінансові ресурси підприємства – це економічна категорія, що відображає сукупність усіх грошових коштів чи прирівняних до них високоліквідних активів (грошового капіталу), які були чи можуть бути вкладені у фізичний продуктивний капітал. Цей капітал в процесі господарської діяльності відновлюється і капіталізується через нерозподілений прибуток, який знову авансується в активи підприємства.

При цьому, під фізичним продуктивним капіталом слід розуміти необоротні та оборотні активи підприємства, джерела фінансування яких відображаються в пасиві.

Переважає більшість сучасних науковців, з якими погоджуємось і ми, справедливо вважають, що фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств – це грошові доходи і надходження, що знаходяться в

розпорядженні суб'єкта господарювання та призначені для виконання фінансових зобов'язань, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширенням виробництва і економічним стимулюванням працюючих сільськогосподарського товаровиробника.

Основні ознаки фінансових ресурсів як економічної категорії узагальнено на рис. 1.1.

Фінансові ресурси підприємства мають певні власні ознаки, або характеристики. Всі якісні характеристики фінансових ресурсів об'єднують у три групи [31, с. 263 - 265]:

- 1) загальноекономічні;
- 2) фінансові;
- 3) індивідуальні.

Загальноекономічні характеристика фінансових ресурсів проявляються в наступному:

– вони мають накопичену вартість (її розглядають, з одного боку, як активи, що забезпечують рух вартості та докримання необхідних вартісних пропорцій на всіх стадіях відтворювального процесу, а з іншого – як економічні ресурси, використання та розпорядження якими здійснюється на

основі платності);

– є об'єктом права власності (фінансові ресурси підприємств поділяють за ознакою права власності на власні та залучені фінансові ресурси. У своїй діяльності підприємство крім наявних власних ресурсів може використовувати й фінансові ресурси кредиторів та інвесторів, які можуть встановлювати певні умови та обмеження щодо їх використання. Ці умови можуть стосуватися часу використання, цільового спрямування та розміру плати за користування);

– підлягають впливу фактора часу (фінансові ресурси підприємства постійно перебувають у часі. Тому для отримання однакових сум грошових коштів кращим є той варіант, який принесе кошти у коротший проміжок часу);

НУБІП України

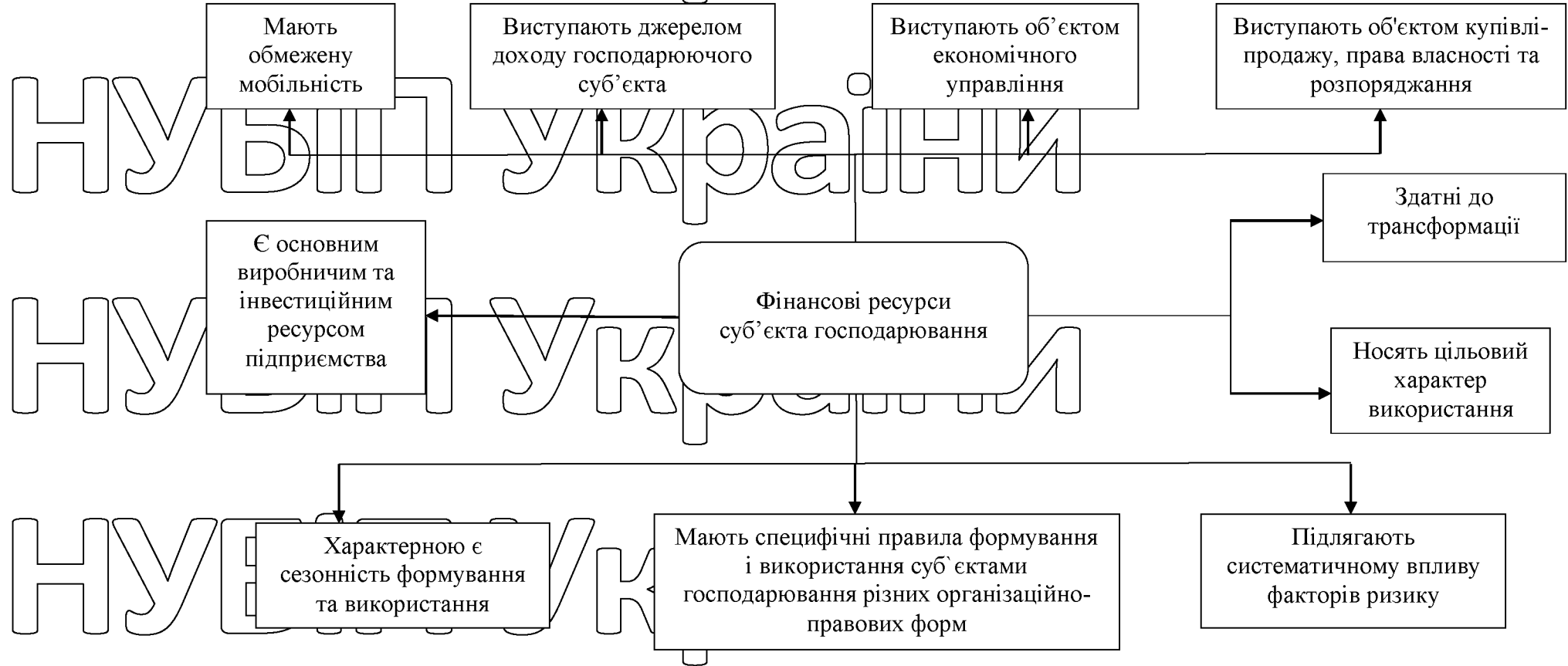

Рис. 1.1. Основні ознаки фінансових ресурсів підприємств

НУБІП України

– виступають фактором економічного та соціального розвитку (головним завданням для підприємства є його економічний розвиток. Досягнення економічного розвитку підприємства відбувається, з одного боку,

– наявністю власних фінансових ресурсів, а з іншого – забезпеченням можливостей доступу до зовнішніх джерел фінансування).

До фінансових характеристик фінансових ресурсів підприємства відносяться:

– виступають об'єктом фінансового управління (у функціонуванні та економічному розвитку підприємства та його практичній діяльності особлива

увага приділяється фінансовим ресурсам. Вони є центральним елементом та об'єктом впливу фінансового менеджменту);

– виступають джерелом доходу господарюючого суб'єкта (особливість фінансових ресурсів як джерела доходу є те, що вони діють відокремлено від

інших факторів виробництва. Використання фінансових ресурсів як джерела доходу забезпечується формуванням грошових надходжень підприємства в

фінансовій та інвестиційній ланках діяльності. Акумуляовані фінансові ресурси використовуються для фінансування реальних та фінансових

інвестицій з метою отримання доходу у майбутньому);

– є джерело ризику (між доходом та ризиком постійно існує зв'язок. Чим вищий рівень доходів, тим більший рівень ризику. Фінансові ризики є невід'ємною частиною фінансової діяльності, а їх носієм ризику є фінансові ресурси);

– виступають джерелом погашення фінансових зобов'язань (для діяльності підприємства притаманна постійна кредиторська та дебіторська заборгованість. Підприємства для погашення заборгованості найчастіше використовують фінансові ресурси).

Індивідуальні характеристики фінансових ресурсів включають в себе:

– активи з високою трансформаційною здатністю (особливість фінансових ресурсів в тому, що вони не беруть безпосередньої участі в процесі

виробництва. Для їх участі у процесі виробництва їх потрібно перетворити в інші активи);

– основний компонент фінансового потенціалу (фінансові ресурси визначають фінансовий аспект потенціалу підприємства. Ліквідність активів і

здатність регулювати чисті грошові потоки є базовими елементами для оцінки платоспроможності, фінансової стійкості, кредитоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства).

Фінансовим ресурсам підприємств притаманні такі властивості:

– фінансові ресурси мають стадію утворення;

– фінансові ресурси відображають відношення до власності;

– фінансові ресурси мають джерела формування і цілі використання;

– від джерел формування та напрямів використання залежить структура фінансових ресурсів підприємства [28, с.30].

Для глибшого розуміння економічного змісту фінансових ресурсів економічних суб'єктів представимо функції, які вони виконують (рис. 1.2).

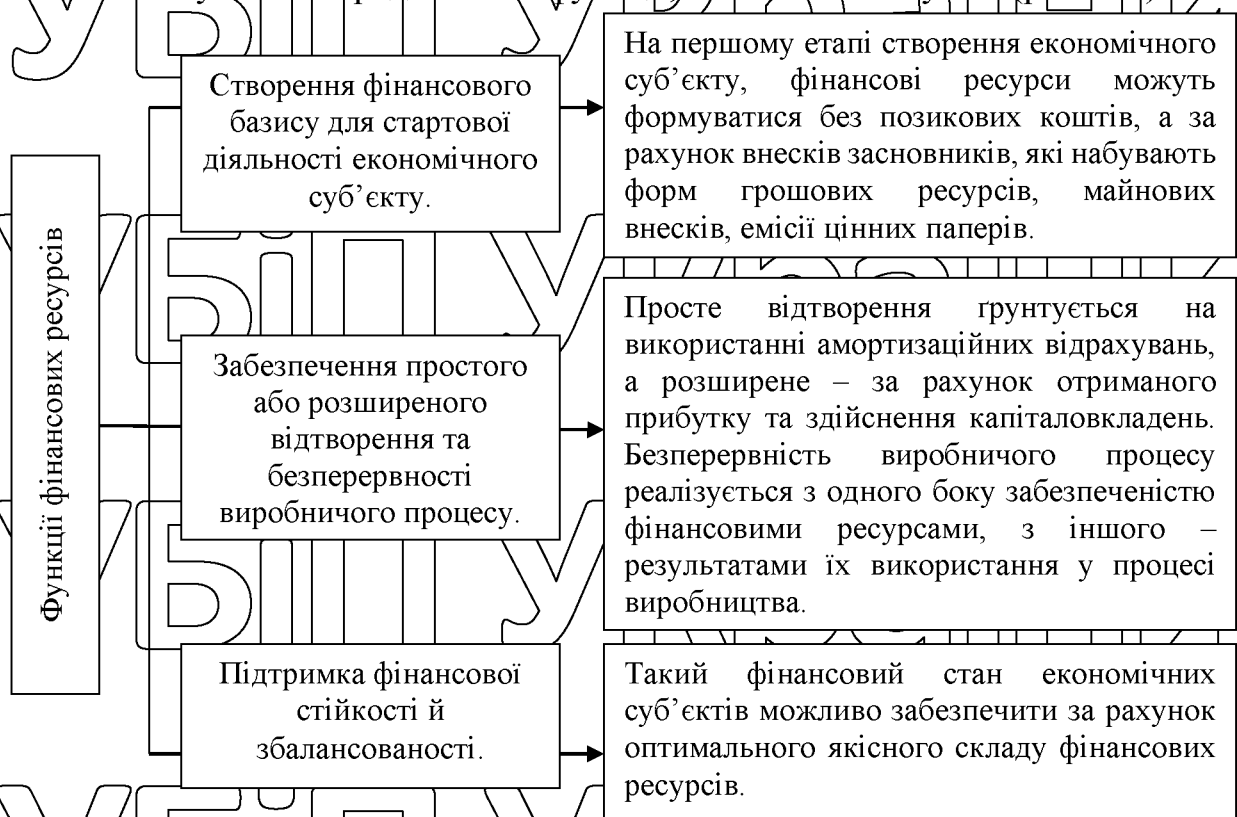

Рис. 1.2. Функції фінансових ресурсів підприємства [24]

В економічній теорії групування фінансових ресурсів підприємства здійснюють за різними ознаками [6, с.24]:

– за формою власності (приватні; колективні; державні; комунальні; міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав);

– за цільовим призначенням (на фінансування у заснуванні підприємства, на розширення діяльності; рефінансування; на санаційне фінансування);

– за формою виявлення (грошові фонди; кошти в не фондів формі);

– за способом формування (створені під час заснування підприємства;

створені за рахунок власних та притвірених до них коштів; мобілізовані на фінансовому ринку; держані у порядку розподілу грошових коштів);

– за напрямками використання (платежі державі, інвесторам, кредиторам, страховим; інвестування в розвиток власного виробництва; інвестування в цінні папери; формування фондів споживання та нагромадження; на благодійні цілі та спонсорство).

Найбільш поширеною для цілей аналізу є класифікація за джерелами формування фінансових ресурсів: на різних стадіях господарювання можуть бути власні, позичені та залучені в грошовій чи матеріальній формі надходження.

Класифікація фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств віддзеркалює специфіку фінансового забезпечення діяльності суб'єктів аграрного підприємництва. Вона також визначає характер взаємодії суб'єктів аграрного підприємництва з зовнішньої середовищем і полегшує управління фінансовими ресурсами (додаток Б).

Отже, фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і нагромадження, які формує підприємство у процесі своєї господарської діяльності за рахунок власних, позикових і залучених джерел, і використовує для формування активів підприємства, грошових резервів, виконання фінансових зобов'язань, стимулювання працівників, а також для виконання інших завдань з метою забезпечення ефективного розвитку підприємства.

Ефективне управління фінансовими ресурсами для підприємства в сучасних умовах є вирішальним фактором результативної виробничо-господарської діяльності, вагомим чинником формування конкурентоспроможності господарюючого суб'єкту, що спрямоване на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного балансування [34, с. 73].

Трактування сучасними науковцями поняття "управління фінансовими ресурсами" представлено в додатку В.

Варто зауважити, що розглядати управління фінансовими ресурсами, доцільно як органічний елемент фінансового регулювання – у методологічному плані сутність і систему формування управління фінансовими ресурсами необхідно аналізувати як одну з проблем фінансових відносин, фінансового оцінювання реалізації цілей підприємства та як складовий компонент загального плану а поряд з товарним, інвестиційним, маркетинговим і іншими видами рішень [33, с. 13].

Метою управління фінансовими ресурсами є забезпечення діяльності підприємства оптимальним обсягом фінансових ресурсів у кожний конкретний період часу відповідно до напрямів його розвитку, організація формування необхідного рівня та раціонального використання фінансових ресурсів, максимізація прибутку та забезпечення підвищення ринкової вартості підприємства [35].

Для належного використання фінансових ресурсів потрібно систематизувати наявні підходи до управління ними.

Теоретична база управління фінансовими ресурсами підприємства представлена в додатку Г.

Система управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства представлена на рис. 1.3.

У таблиці 1.1 систематизовано цілі, завдання та об'єкт управління фінансовими ресурсами підприємства.

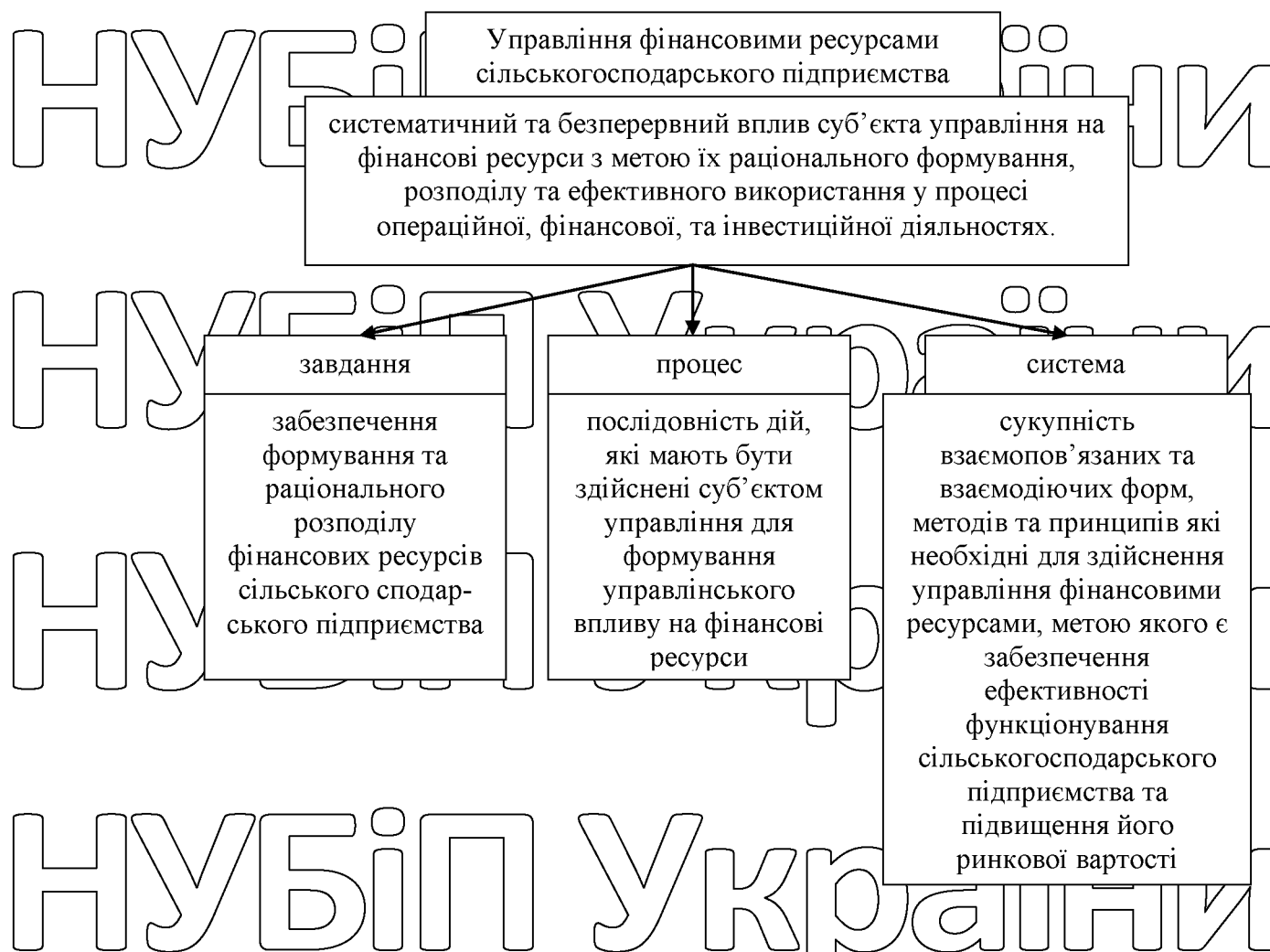

Рис. 1.3. Система управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств

Складові системи управління фінансовими ресурсами підприємства [37]

Таблиця 1.1

Елемент системи управління фінансовими ресурсами	Характеристика
1	2
Об'єкт управління	Фінансові відносини, що виникають між підприємствами та їх засновниками, державою, комерційними структурами, іншими юридичними і фізичними особами; джерела формування, напрямки використання, обсяг, склад і структура фінансових ресурсів; склад, структура і кругообіг капіталу, грошові фонди, їх формування та використання; грошовий обіг у відтворювальному процесі

Суб'єкт управління	Фінансова служба підприємства (окремий менеджер, фінансовий відділ, фінансовий департамент тощо), яка за допомогою різних форм управлінського впливу забезпечує цілеспрямоване функціонування об'єкту
Цілі	Збільшення ринкової вартості підприємства; досягнення прийнятних темпів зростання економічного потенціалу фірми; зростання обсягів виробництва та реалізації; збільшення прибутку; зменшення витрат; забезпечення рентабельної діяльності; уникнення банкрутства; мінімізація ризиків; забезпечення стійкого фінансового стану; оптимізація грошового обігу, синхронізація надходжень і витрат грошових коштів; оптимізація структури капіталу підприємства тощо
Завдання	Визначення оптимального обсягу та структури фінансових ресурсів; залучення коштів на найвигідніших для підприємства умовах; визначення методів раціонального використання фінансових ресурсів підприємства з метою отримання найкращих фінансових результатів; встановлення планових стратегічних та поточних показників щодо обсягу і структури фінансових ресурсів; забезпечення контролю виконання встановлених показників
Фінансові нормативи	Середньорічний темп зростання власного капіталу, рівень рентабельності власного капіталу, співвідношення оборотних і необоротних активів, достатній рівень ліквідності активів, коефіцієнт незалежності від зовнішніх джерел фінансування, оптимальне співвідношення довгострокової і короткострокової заборгованості, граничний рівень фінансових ризиків
Принципи	Важливості, повноти, оперативності, динамічності, достовірності, безперервності, циклічності, узгодженості з іншими економічними процесами підприємства й ефективності
Методи	<p>Група методів збільшення власного капіталу підприємства:</p> <p>Традиційні методи: одержання підприємством внесків до статутного фонду від засновників та акціонерів; одержання підприємством додаткового прибутку від господарської діяльності; одержання підприємством податкових пільг; одержання підприємством фінансової допомоги на безповоротній основі.</p> <p>Прогресивні методи: розміщення депозитарних розписок на міжнародних фінансових ринках; розміщення похідних цінних паперів на акції підприємства.</p> <p>Група методів збільшення позичкового капіталу підприємства:</p> <p>Традиційні методи: одержання підприємством банківського кредиту; одержання підприємством товарного кредиту; одержання підприємством фінансової допомоги на зворотній основі.</p> <p>Прогресивні методи: розміщення корпоративних облігацій підприємства на національному та міжнародному ринках; одержання підприємством вексельного комерційного кредиту; одержання позичкового капіталу за операціями "репо".</p>

1	2
	Група методів оптимізації структури активів підприємства: дисконтування дебіторської заборгованості підприємства; застосування товаророзпорядчих цінних паперів; одержання підприємством основних засобів у лізинг
Інформаційне забезпечення	Інформація з зовнішніх та внутрішніх джерел (дані управлінського та фінансового обліку підприємства)

Під час управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств необхідно дотримуватися комплексно-системного підходу. Цей підхід дасть змогу підприємствам систематично та комплексно проводити політику джерел формування та використання фінансових ресурсів з метою максимального одержання прибутку при мінімальних ризиках. Для досягнення мети управління необхідно сформувати інформаційну базу управління, провести аналіз стану фінансових ресурсів та виявити їх потребу, сформувати оптимальну структуру фінансових ресурсів, спланувати розподіл фінансових ресурсів та здійснити ефективно їх використання [2].

Пріоритетом управління на стратегічному рівні є забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів найбільш вагомих (у відповідності з встановленими довготерміновими цілями) проектів, заходів та операцій, результатом яких можуть бути значні зміни фінансового стану підприємства, різка зміна структури та величини усіх господарських засобів (активів) та джерел їх утворення (пасивів). На нашу думку, слід також розглядати управління фінансовими ресурсами і на оперативному рівні для забезпечення більш гнучких управлінських рішень.

Таким чином, система управління фінансовими ресурсами характеризується взаємозв'язком та безперервною взаємодією двох підсистем (об'єкт та суб'єкт управління), а мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства в короткостроковому та довгостроковому періодах.

1.2. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства

Управління фінансовими ресурсами базується на взаємозв'язку та взаємоузгодженні дій його суб'єктів щодо адаптації зовнішніх та внутрішніх чинників управління. При цьому, зовнішній вплив на управлінські процеси, як визначають провідні науковці, є об'єктивним та некерованим, а внутрішній вплив – визначається та регулюється на рівні окремого підприємства його фахівцями та спеціалістами. Таким чином, усі суб'єкти управління тісно взаємодіють між собою плануючи, організовуючи, координуючи і контролюючи процеси формування, розподілу та використання фінансових ресурсів [40].

Сільське господарство як галузь матеріального виробництва має ряд особливостей, що позначаються на його функціонуванні в умовах ринкової економіки, а отже, доцільно відмітити деякі характерні ознаки фінансових ресурсів, які притаманні їм саме в цій галузі функціонування: сезонність; значна тривалість виробничого циклу; підвищена потреба в кредитних ресурсах; широке використання оренди землі, специфічні правила формування і використання у різних організаційно-правових формах господарств (рис 1.4).

Сучасні науковці наголошують на тому, що трансформаційні процеси в аграрному секторі економіки суттєво позначилися на механізмі забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, оскільки кардинальні реформи, спрямовані на приватизацію об'єктів агропромислового комплексу, розвиток нових форм господарювання на селі, зміни в регулюванні земельних відносин спричинили формування суб'єктивних особливостей господарювання, таких як: недосконалість (а у більшості випадків відсутність) механізму розширеного відтворення як власних, так і орендованих основних засобів; тривала криза неплатежів, зростання дебіторської та кредиторської заборгованості; несприятливе

значні обсяги незавершеного виробництва та втрат продукції, наявність низьколіквідних запасів, низький рівень технологічної оснащеності виробництва та відставання

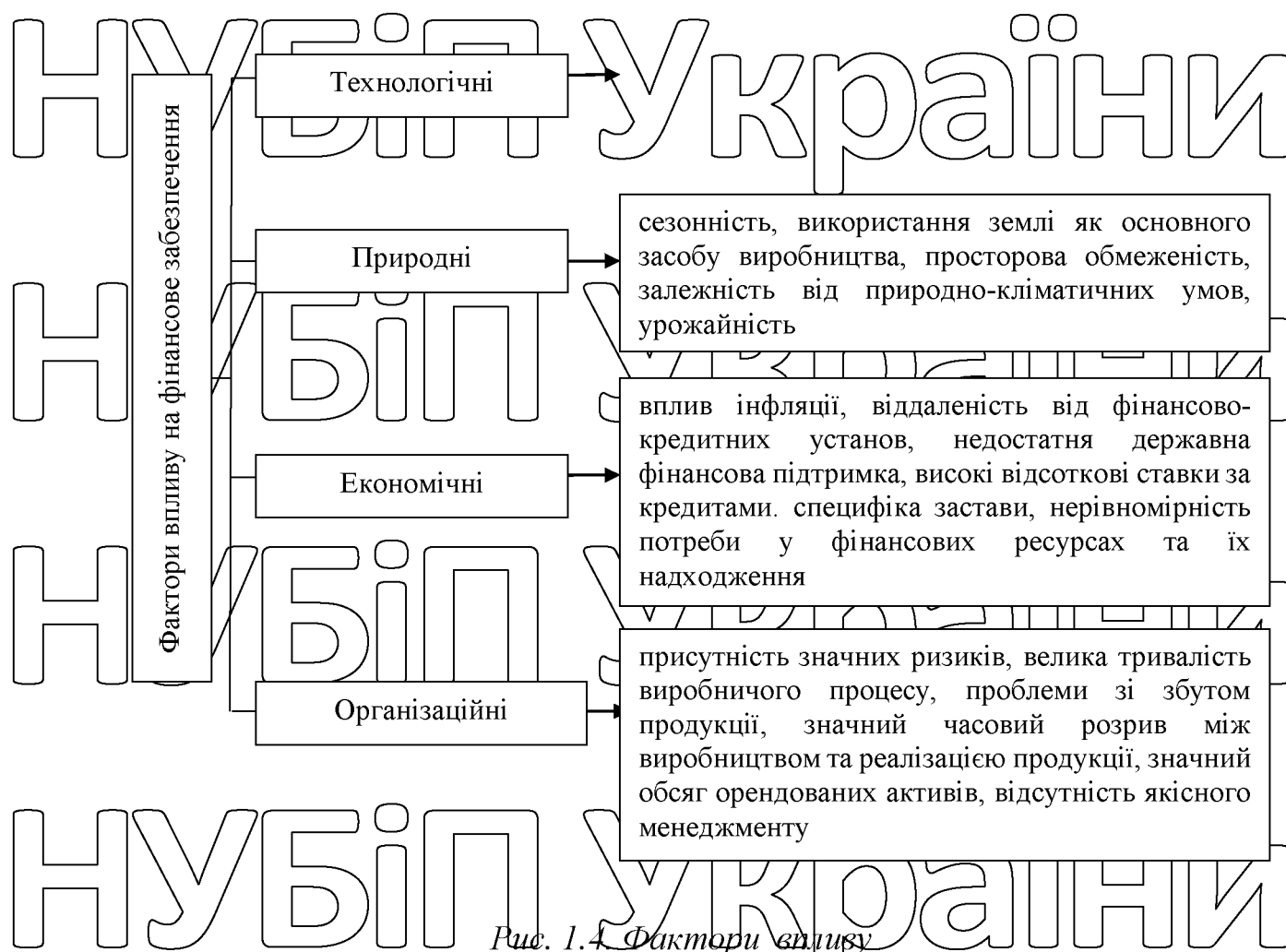

Рис. 1.4. Фактори впливу на фінансове забезпечення аграрних підприємств [4]

податкове законодавство, скорочення виробництва, гострий дефіцит фінансових ресурсів [60, с.14].

Важливим є те, що характерні природні особливості аграрного виробництва нерозривно пов'язані з іншими факторами технологічного та організаційно-економічного характеру та здійснюють комплексний вплив на результати господарювання підприємств галузі.

Так, одна з основних особливостей аграрної господарської діяльності полягає в тому, що сільськогосподарське виробництво ґрунтується на використанні землі як основного засобу виробництва. Отже, на відміну від промисловості до процесу сільськогосподарського виробництва залучено не три, а чотири ресурси - основні й оборотні фонди, жива праця і земля, причому

земля в сільському господарстві є головним засобом виробництва, тоді як в інших галузях (крім добувної) вона є лише просторовим базисом. Отже, виникає проблема, пов'язана з відносною іммобільністю ресурсів, яка є бар'єром на шляху перерозподілу їх (крім трудових ресурсів) із сільського господарства в промисловість та інші галузі [1, с. 214].

Специфікою функціонування сільськогосподарських підприємств України є те, що переважна більшість з них орендує землю та майно у великій кількості власників (91,2 % сільськогосподарських угідь взято сільськогосподарськими підприємствами в оренду). Це суттєво впливає на

забезпечення фінансовими ресурсами згаданих підприємств насамперед через значні орендні виплати [39].

Природна сезонність виробництва також має суттєві організаційно-економічні наслідки, які проявляються у нерівномірному використанні робочої сили і засобів виробництва та надходженні продукції і доходів протягом року, значну тривалості виробничого циклу та періоду окупності фінансових і матеріальних ресурсів, що зумовлює підвищену потребу аграріїв у залученні фінансового капіталу для активного функціонування на якісному технічному і технологічному рівні.

Водночас, формування і використання фінансових ресурсів суттєво залежить від організаційно-правової форми господарювання сільськогосподарських підприємств (табл. 1.2).

Формування фінансових ресурсів підприємства – це складний процес, який орієнтується на максимальну взаємодію із зовнішнім середовищем і з забезпеченням високої якості їх використання. Джерела формування фінансових ресурсів суб'єктів господарювання представлені на рисунку 1.5.

Кожне джерело формування фінансових ресурсів має певні позитивні та негативні ознаки (додаток Д).

Порівняльна характеристика можливостей фінансування сільськогосподарських підприємств різних організаційно-правових форм

[4]

Переваги	Недоліки
Господарські товариства	
<ul style="list-style-type: none"> - можливість залучення дрібних інвесторів; + можливість емісії облігацій (для АТ ще й акцій та опціонів на акції) - обмежена відповідальність акціонерів; можливість фінансування ризикових, але прибуткових видів діяльності; - чітке нормативно-правове регулювання діяльності АТ; - прозорість і публічність звітності; - приваблива дивідендна політика; - гнучкі умови капіталізації прибутку; - можливість диверсифікації виробництва. 	<ul style="list-style-type: none"> - часто відсутність цінного паперу як документа про достовірність інвестування; - недостатня розвиненість вторинного ринку цінних паперів (відсутність ринку торгівлі частками ТОВ); - відсутність чітко сформованих інституційних основ андеррайтингу; - можливість конфліктних ситуацій між власниками товариства; - недовіра населення до акцій та облігацій як об'єкта вкладання капіталу
Приватні підприємства	
<ul style="list-style-type: none"> - одноосібне оперативне управління; - відповідальність власника в межах власності підприємства; - не визначений законодавством мінімальний розмір статутного фонду 	<ul style="list-style-type: none"> - обмеженість додаткового залучення власного капіталу ресурсами власника; - обсяги кредитних ресурсів обмежуються невеликими обсягами власного капіталу
Фермерські господарства	
<ul style="list-style-type: none"> - одноосібне оперативне управління; - відповідальність власника в межах власності господарства; - можливість використання державної підтримки 	<ul style="list-style-type: none"> - обмеженість власного капіталу коштами однієї сім'ї; - важкодоступність довгострокових фінансових вкладень; - бюрократія в процесі отримання державної підтримки; - не кваліфікованість фермера в питаннях організації виробництва, обліку і звітності
Кооперативні товариства	
<ul style="list-style-type: none"> - наявність неподільного фонду, що не повертається члену при виході з кооперативу; - виплата часток доходу на паї може здійснюватися у зручній формі (грошми, товарами, цінними паперами тощо); - управлінські рішення делегуються знизу доверху 	<ul style="list-style-type: none"> - розпорошеність управління між усіма членами кооперативу;
Державні підприємства	
<ul style="list-style-type: none"> - суворий державний контроль за використанням і збереженням майна; - фінансування за рахунок власних (спеціального фонду) та державних коштів (загального фонду); - постійне планування діяльності та процесу фінансування 	<ul style="list-style-type: none"> - керівництво наймане і часто не достатньо зацікавлене в отриманні максимального ефекту; - підприємство не може бути членом кооперативу чи засновником інших суб'єктів підприємницької діяльності; - витрачання фінансових ресурсів згідно затвердженого кошторису

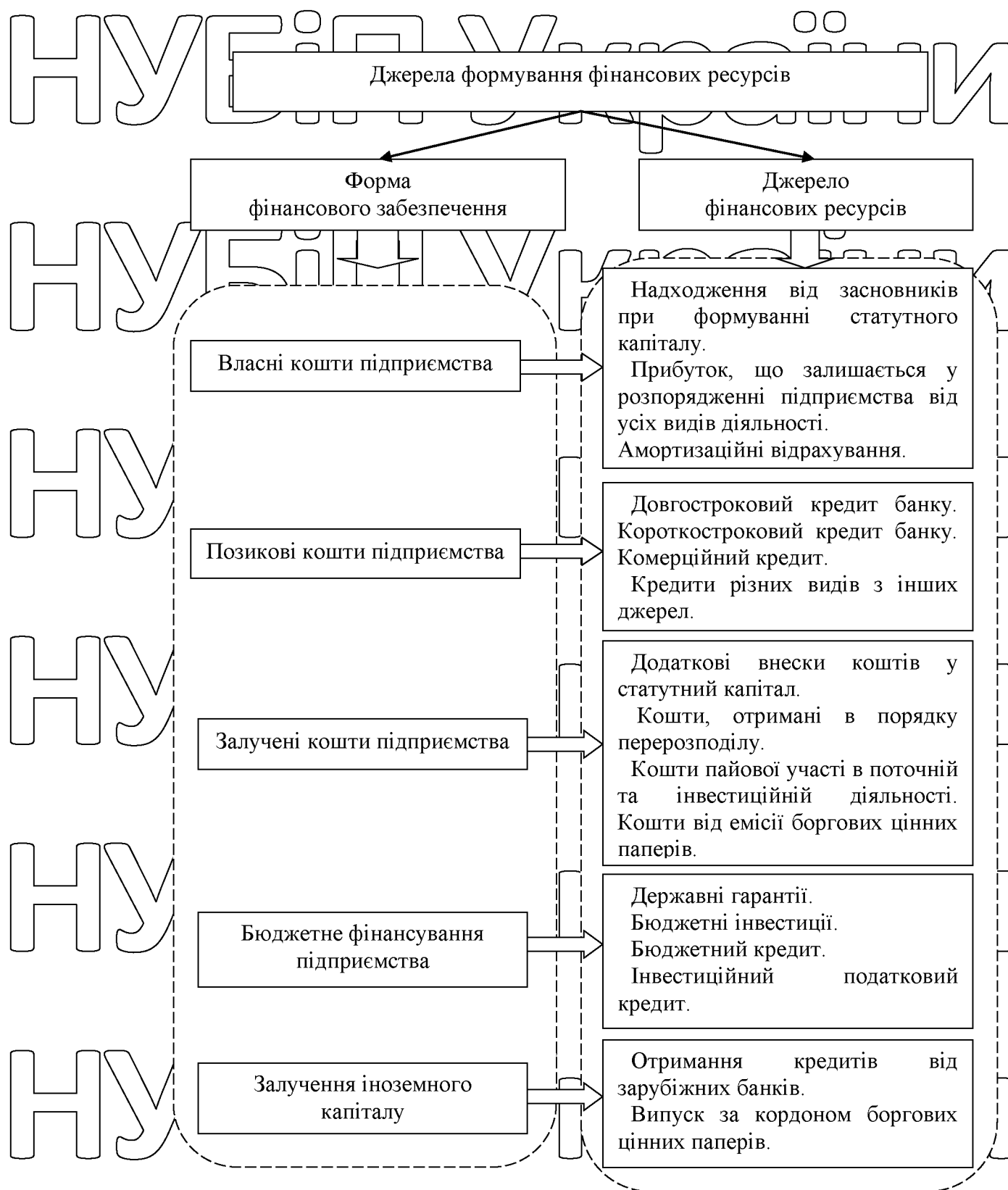

Рис. 1.5. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства [36]

Власним фінансовим ресурсам підприємства притаманні простота та швидкість залучення, забезпечення фінансової стійкості розвитку

підприємства, зниженням ризику банкрутства, збереженням повного управління і контролю з боку засновників. Обсяги залучення власних фінансових ресурсів підприємства обмежені. Це залежить від ефективної діяльності підприємства у попередньому періоді та його фінансових можливостей.

На відміну від власних фінансових ресурсів, позиковим притаманні широкі можливості залучення активів і зростання обсягів діяльності підприємства. Однак залучення позикових коштів має певні труднощі.

Використання позикових коштів підприємства збільшує ризик неплатоспроможності та зменшує його фінансову стійкість.

У сучасних умовах діяльності підприємства не можна надати перевагу якомусь одному джерелу формування фінансових ресурсів через негативні наслідки. При використанні лише власних коштів виникають проблеми з обмеженням зростання фінансового потенціалу підприємства, а використання позикових та залучених коштів у великих обсягах дійсно дає можливість виживання та прогресивного розвитку в умовах нестабільності, що значно підвищує ступінь ризику у фінансовій діяльності підприємств [52].

Важливою складовою ефективною діяльності підприємства є вмiле та раціональне використання сформованих фінансових ресурсів (рис. 1.6).

Від того, наскільки правильним є використання фінансових ресурсів на корпоративному підприємстві, залежить його подальше існування та потенціал до економічного зростання. Адже цей процес можна назвати одним з найважливіших факторів, який впливає на можливість одержання прибутку і його обсяг зокрема.

При цьому одним з ключових аспектів є проведення ретельних досліджень якості використання фінансових ресурсів. Це дасть змогу проаналізувати динаміку змін та структуру грошових коштів, оцінити їх оптимальність [17].

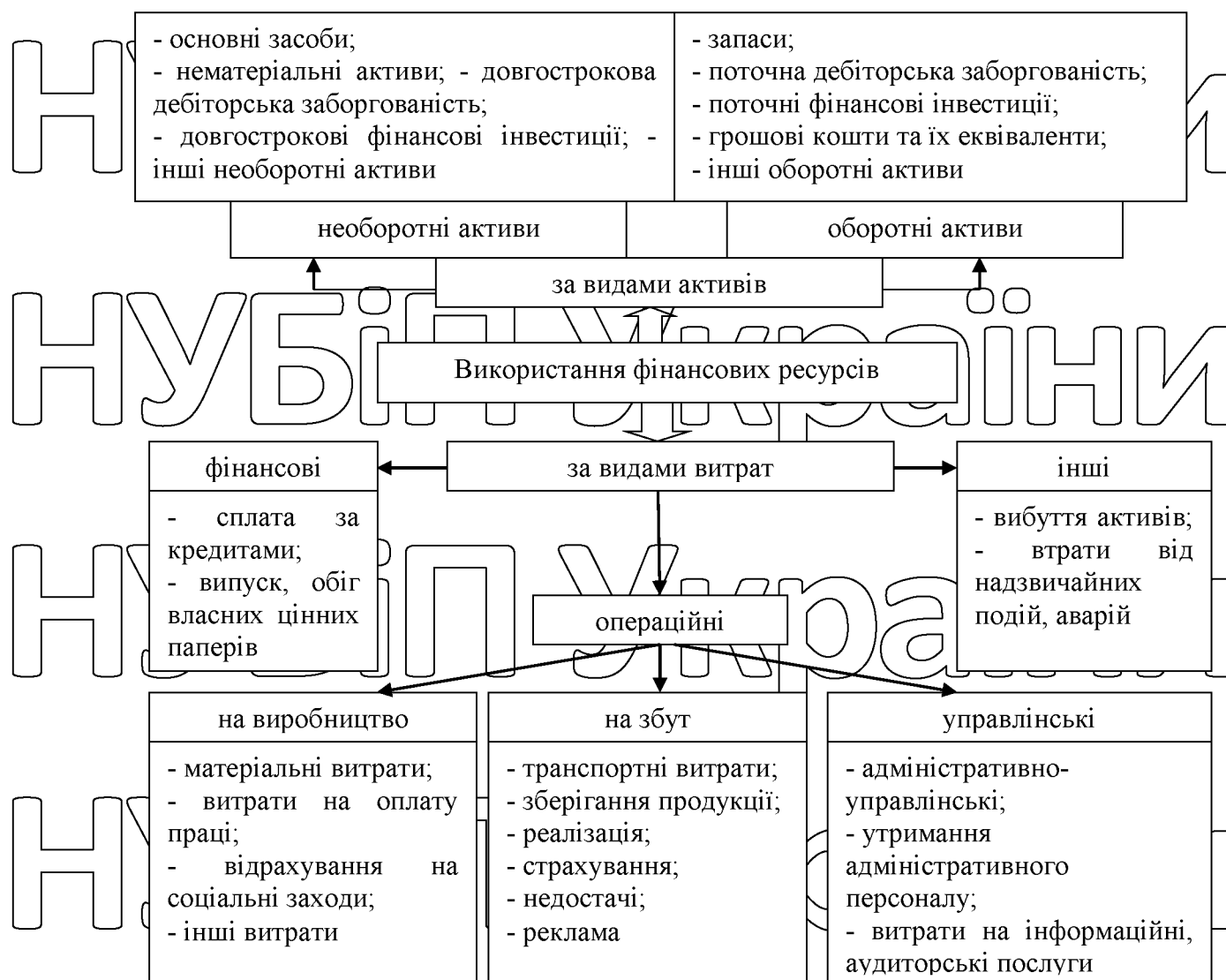

Рис. 1.6. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємства [17]

Ефективне управління фінансовими ресурсами здійснюється в межах фінансового механізму.

Під механізмом управління фінансовими ресурсами, на нашу думку, слід розуміти систему цілей, функцій, принципів, методів, завдань та інструментів управління, що взаємодіють між собою та забезпечують ефективне формування, розміщення та використання фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства.

Традиційно в структуру фінансового механізму включають п'ять взаємопов'язаних елементів [55]:

– фінансові методи. Фінансовий метод можна визначити як спосіб впливу фінансових відносин на господарюючий суб'єкт, що діє в напрямі управління рухом фінансових ресурсів. До фінансових методів відносять планування, прогнозування, кредитування, оподаткування, страхування тощо;

– фінансові важелі. Фінансовий важіль являє собою прийом дії фінансового методу. До фінансових важелів відносять прибуток, доходи, амортизаційні відрахування, фонди цільового призначення, фінансові санкції, орендну плату, процентні ставки за позиками, депозитами, облігаціями, пайові внески, внески до статутного капіталу, портфельні інвестиції, дивіденди тощо;

– правове забезпечення. Правове забезпечення функціонування фінансового механізму включає законодавчі акти, постанови, накази та інші правові документи органів управління;

– нормативне забезпечення. Нормативне забезпечення функціонування фінансового механізму формують інструкції, нормативи, норми, тарифні ставки, методичні вказівки, роз'яснення тощо;

– інформаційне забезпечення. Інформаційне забезпечення функціонування фінансового механізму складається з різного роду економічної, комерційної, фінансової й іншої інформації.

Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства доцільно здійснювати за такими етапами:

1. Розробка стратегічних цілей.
2. Оцінка майнового та фінансово-економічного стану підприємства.
3. Розробка і затвердження програми розвитку підприємства.
4. Формування ефективної системи управління фінансовими ресурсами підприємства.
5. Здійснення внутрішнього контролю за формуванням та використанням фінансових ресурсів підприємства.
6. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів.

Структуру, технологію і принципи організаційно-економічного механізму управління фінансовими ресурсами підприємства представлено в додатку Е.

Формування ефективної системи управління передбачає ефективне поєднання економічних та організаційних важелів управління задля досягнення високого результативного ефекту.

Елементами економічного механізму управління фінансовими ресурсами підприємства є механізм кредитування, оподаткування,

страхування та фінансової підтримки сільськогосподарських

товаровиробників. Крім того, одним з основних елементів економічного механізму, який безпосередньо впливає на забезпечення

сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами, є цінний

механізм. Саме від розміру виручки, а отже від рівня цін, залежать обсяги

відтворення, соціальна політика підприємств, стан кредиторської

заборгованості тощо. Однак, як свідчать ґрунтовні дослідження механізму

ціноутворення на аграрному ринку, ринкова економіка не може забезпечити

таку саморегуляцію цін, яка б створювала умови для сталого розвитку

сільського господарства.

Виділені елементи організаційно-економічного механізму є взаємопов'язаними і справляють суттєвий вплив на вибір суб'єктом

господарювання організаційно-правової форми організації бізнесу, джерел

формування власного та позиченого капіталу, напрямів використання

фінансових ресурсів, методів розподілу прибутків (додаток Ж).

Економічні елементи внутрішнього середовища доповнюють можливості організаційного управління фінансовими ресурсами в частині

безпосереднього їх формування та використання. Зокрема, розмір статутного

(пайового) капіталу, принципи його формування та поповнення відображають

ступінь зацікавленості власників у розвитку підприємства та безпосередню

його фінансову захищеність. У безпосередньому зв'язку з цим формується

дивідендна політика, яка дає змогу раціонально використовувати прибуток

підприємства в залежності від цілей підприємства: на споживання або відтворення. За необхідності, вищі органи управління підприємством мають можливість змінювати розмір статутного (пайового) капіталу та дивідендну політику, орієнтуючись на потреби у фінансових ресурсах.

Зручним інструментом управління фінансовими ресурсами є амортизаційна політика підприємства і його фондозабезпеченість. На практиці достатність рівня фондозабезпеченості визначається індивідуально кожним окремим підприємством: необхідність у основних засобах може покриватися власними та орендованими активами. При необхідності чи бажанні оновлення матеріально-технічної бази підприємство обирає такий метод амортизаційних нарахувань, який забезпечує прискорене накопичення амортизаційних коштів і навпаки, повна забезпеченість основними засобами дає змогу скоротити частку амортизації у структурі собівартості виробленої продукції [40].

Найсуттєвішим джерелом прирощення фінансових ресурсів є прибуток підприємства. Управляючи його розміром, джерелами надходження та напрямками спрямування, підприємство виконує свою виробничу, соціальну та економічну функції через застосування вище викладених інструментів організаційного та економічного впливу.

Отже, технологія управління фінансовими ресурсами повинна базуватися на економічно обґрунтованому механізмі, який забезпечує раціональне використання кожного з складових інструментів у напрямі ефективного формування та використання фінансових ресурсів.

1.5. Методи аналізу фінансових ресурсів підприємства

Фінансові ресурси, що формуються на рівні підприємств, забезпечують можливість здійснення виробництва продукції, інвестування, формування оборотних коштів, створення фондів економічного стимулювання, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансово-кредитною системою,

постачальниками та працівниками, здійснення міжгосподарських розрахунків [20].

Структура та розмір фінансових ресурсів залежить від обсягу виробництва та його ефективності. Зв'язок між розміром фінансових ресурсів і обсягом виробництва є двояким, оскільки основним регламентуючим фактором збільшення обсягів виробництва є величина фінансових ресурсів, як і навпаки. Наприклад, недостатній розмір фінансових ресурсів веде до скорочення обсягу виробництва та неможливості його розширення, зниження рівня використання виробничих потужностей, недостатнього забезпечення матеріальними, трудовими та іншими ресурсами і, як наслідок, до ще більшого скорочення фінансових ресурсів.

Достатній розмір фінансових ресурсів забезпечує: фінансову стійкість, платоспроможність, стабілізацію обсягів виробництва, а також можливість його розширення; високий, проте не повний рівень використання виробничих потужностей; достатній рівень забезпечення організації матеріальними ресурсами, а, отже, здатність у процесі виробництва відшкодувати авансовані фінансові ресурси в обсязі, що не поступатиметься використаному.

Надлишковий обсяг фінансових ресурсів сприяє тенденції збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту продукції, що випускається, освоєння нових видів продукції, повного використання наявних виробничих потужностей, повного забезпечення підприємства необхідними товарно-матеріальними цінностями, що забезпечить зростання об'ємів фінансових ресурсів, проте може також вести до перевитрат і недоцільного їх використання та до скорочення обсягів виробництва.

Аналіз фінансових ресурсів підприємства – важливий елемент загальної системи управління підприємством, це система способів опрацювання, трансформації та використання інформації для забезпечення його конкурентоспроможності. У цілому проведення аналізу дає можливість якісно оцінити управлінські рішення, визначити вичерпність і достовірність інформаційного забезпечення для їх обґрунтування, виявити можливість та

оцінити ризик господарського чи фінансового маневру, дати характеристику стратегії і тактики функціонування суб'єкта господарювання [14].

У процесі аналізу фінансових ресурсів підприємства вирішується низка важливих завдань [3, с. 273]:

1) загальна оцінка забезпечення підприємства фінансовими ресурсами;
2) визначення оптимального розміру, складу і структури фінансових ресурсів підприємства;

3) аналіз ефективності використання і розміщення фінансових ресурсів підприємства;

4) обґрунтування фінансової стратегії підприємства;
5) вивчення впливу факторів на процеси формування і використання фінансових ресурсів підприємства;

6) аналіз темпів змін фінансового забезпечення підприємства та їх напрямів;

7) виявлення та мобілізація резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства;

8) розроблення проекту управлінського рішення для усунення виявлених недоліків та освоєння резервів підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства.

Аналіз фінансових ресурсів необхідно проводити в межах технологічного процесу, згідно з яким у процесі перетворення первинної облікової інформації формуються вихідні показники та оптимальні напрями їх використання, які своєю чергою, становлять основу інформаційного забезпечення управління фінансовими ресурсами. Технологія аналізу фінансових ресурсів підприємства полягає у виявленні методів формування й обробки даних про фінансові ресурси, які дають об'єктивну оцінку фінансового стану, тенденцій розвитку та резервів підвищення ефективності використання грошових коштів та шляхів їх реалізації [45].

Для проведення якісної оцінки фінансових ресурсів підприємства та виявлення можливостей підвищення ефективності їх формування й використання можуть застосовуватися такі методи аналізу [50]:

– класичні методи аналізу господарської діяльності та фінансового аналізу: ланцюгових підстановок, арифметичних різниць, балансовий, відсоткових чисел, диференціальний, логарифмічний, інтегральний, простих та складних відсотків, дисконтування;

– традиційні методи економічної статистики: середніх та відносних величин, групування, графічний, індексний, елементарні методи обробки показників у динаміці;

– методи математичної статистики вивчення зв'язків: кореляційний, регресивний, дискримінантний, дисперсійний, факторний, коваріаційний аналіз та ін.;

– економетричні методи: матричні, теорії міжгалузевого балансу.

Дослідження джерел формування фінансових ресурсів підприємства з використанням перелічених вище методів дає змогу виявити зміни в структурі капіталу, причини та наслідки цих змін, побачити рівень забезпечення підприємства власними фінансовими ресурсами та залежності від зовнішніх позичальників.

Більшість учених у своїх дослідженнях акцентує увагу на деталізації аналізу стану активів, однак більш доцільно спершу вдосконалити методіку аналізу джерел формування фінансових ресурсів, адже стан підприємства напряму залежить від ефективності формування, розміщення і використання фінансових ресурсів підприємства. Тому дослідження структури та динаміки руху пасивів, визначення й аналіз тенденції зміни розміру їх складників, установлення причинно-наслідкових зв'язків їх структурних змін, виявлення оптимального співвідношення між власним та залученим капіталом, структуризація пасивів і визначення питомої ваги їх складників у розділах пасивів та валюті балансу є важливими і невід'ємними етапами аналізу

господарської діяльності підприємства, зокрема в частині визначення його фінансового стану та забезпеченості фінансовими ресурсами [14].

Під час аналізу стану власних фінансових ресурсів особлива увага приділяється аналізу факторів зміни рентабельності власного капіталу, динаміки, складу та структури джерел формування капіталу, у тому числі власного. Актуальними також є питання щодо характеристики складників власного капіталу, його оборотності та ефекту фінансового важеля. Велике значення факторів зміни рентабельності власного капіталу зумовлене пропорційним зв'язком між рентабельністю як головним вартісним показником ефективності виробництва та оптимальним використанням фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності підприємства.

З урахуванням завдань, які мають бути вирішені в процесі аналізу фінансових ресурсів підприємства, а також системи методичних прийомів, що застосовуються для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів, порядок проведення аналізу правомірно представити у вигляді схеми (рис. 1.7).

Згідно з представленою схемою, аналіз формування фінансових ресурсів підприємств передбачає два послідовних етапи: на першому етапі дослідження здійснюється оцінка джерел формування фінансових ресурсів, на другому – аналіз активів суб'єкта господарювання. Зазначена послідовність обґрунтована важливістю такої категорії, як капітал, адже саме він є основою для провадження господарської діяльності.

Ринковий механізм господарювання надає сільськогосподарським підприємствам можливість вільного вибору організаційно-правових форм та напрямів господарювання, методів формування та використання ресурсів та ін.

Однак, в ринкових умовах у кожного підприємства значно посилюється відповідальність перед власниками, інвесторами, кредиторами, державою щодо ефективного використання фінансових ресурсів. Таким чином, ефективність стає ключовим фактором підприємницького успіху.

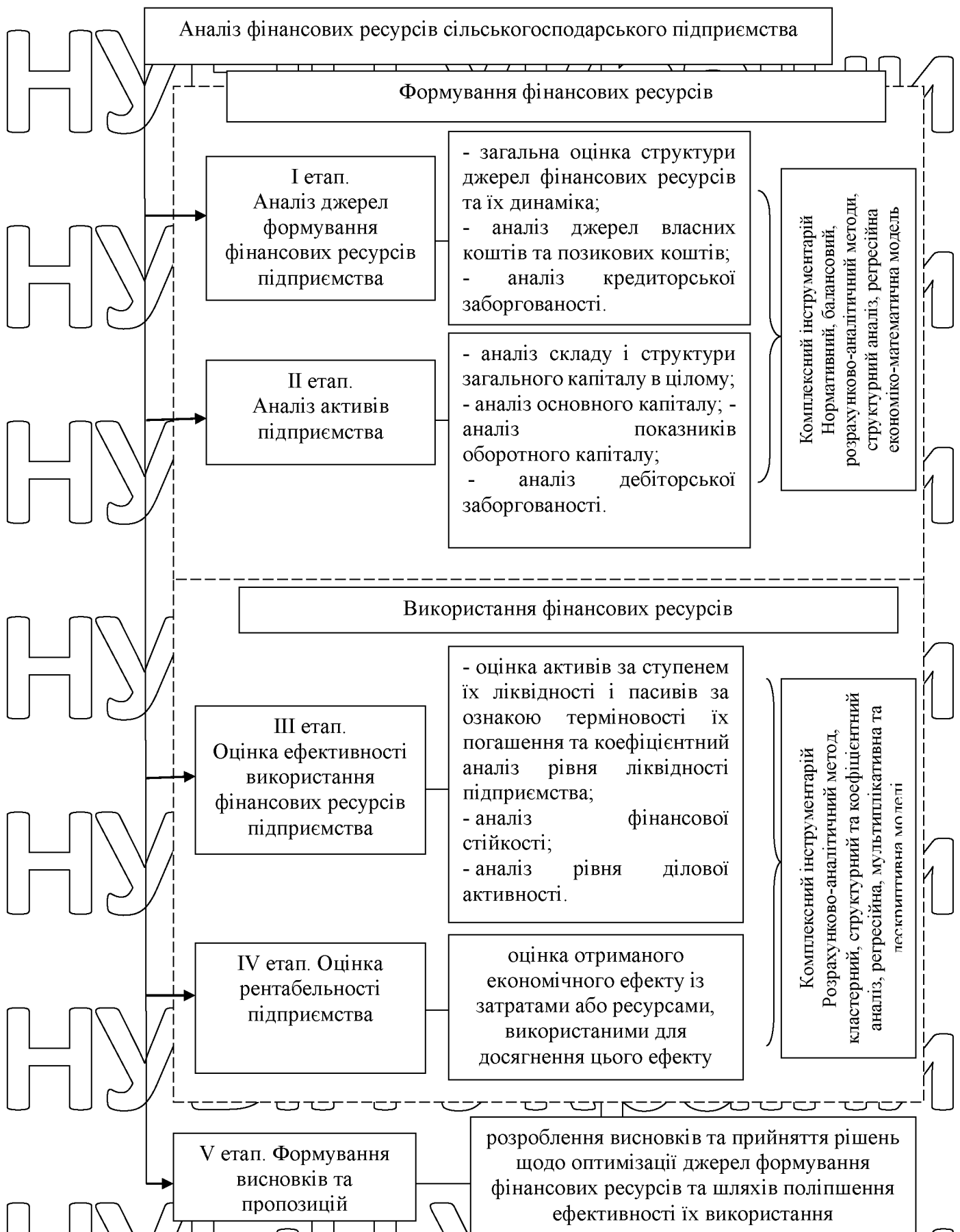

Рис. 1.7. Структурно-логічна схема аналізу фінансових ресурсів підприємств [14]

Для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів з урахуванням якості управління ними доцільно використовувати систему показників, наведену на рис. 1.8.

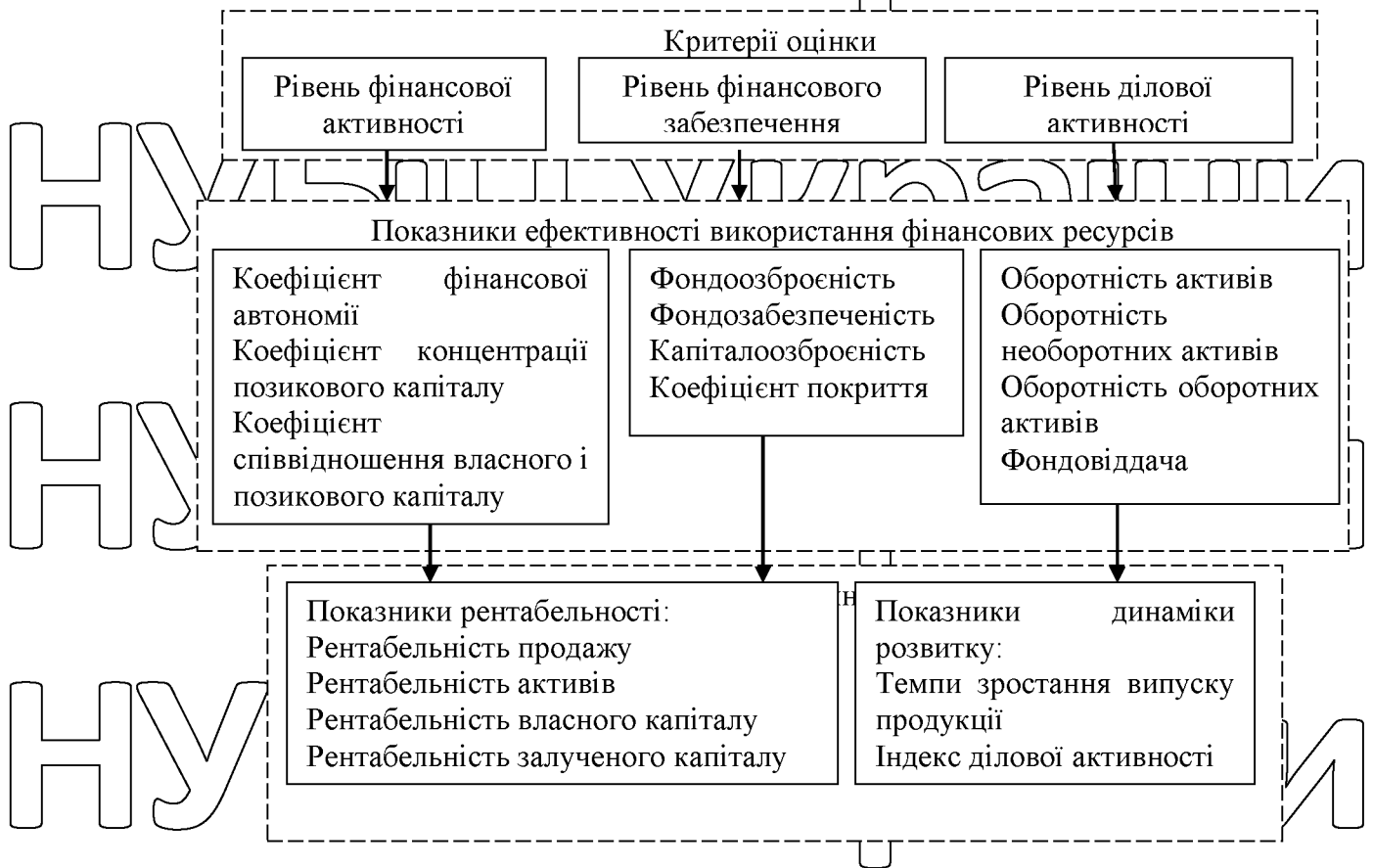

Рис. 1.8. Критерії та показники аналізу

ефективності використання фінансових ресурсів підприємств

Таким чином, аналіз формування та використання фінансових ресурсів підприємства правомірно визначити основою прийняття управлінських рішень у напрямі підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Чри цьому проведення аналізу повинне мати систематичний характер для забезпечення можливості своєчасного та оперативного реагування суб'єкта господарської діяльності на зміни ринкової кон'юнктури.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ
ТОВ "БАЛЬЗАК"**2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ "Бальзак"**

Овруцька громада – край з багатою історико-культурною спадщиною, з розвиненим сільським господарством, малим та середнім бізнесом. На території, яку охоплює громада, зареєстровано 1037 суб'єктів малого і середнього підприємництва, у тому числі 56 юридичних осіб та 981 фізичних осіб-підприємців.

В орографічному положенні територія громади представляє собою слабо горбисту поліську рівнину. Вздовж території громади простягається Овруцько – Словечанський кряж. Кряж складається із пісковиків, рожевих та червонів кварцитів віком понад 1500 років, а також пірофілітових сланців. Клімат території атлантико-континентальний з характерним теплим літом і помірно м'якою зимою.

Річна кількість сонячних днів складає приблизно 270 днів. В осінньо-зимовий період 2-3 дні у місяць мають невеликі проміжки тривалості сонячного сяєва, тобто менше години. Середньорічна температура повітря 6,80С, середньорічна вологість повітря 70%. Ґрунти громади бідні, піщані, у долині річок - лучні, лучно-болотні та торфово-болотні. У межах Словечансько-Овруцького кряжа поширені сірі лісові ґрунти, площа яких незначна. Середня температура січня -5,7°С, липня +22,9°С. Протягом холодного періоду року переважають вітри західного напрямку, а протягом теплого - північно-західного напрямку. Кількість опадів 625 мм/рік.

Одним із суб'єктів господарювання, що розташоване і здійснює підприємницьку діяльність на території даної громади, є товариство з обмеженою відповідальністю "Бальзак" (далі – ТОВ "Бальзак").

ТОВ "Бальзак" створене та діє у відповідності до Конституції та чинного законодавства України, Статуту та являється підприємницьким товариством.

ТОВ "Бальзак" є юридичною особою за законодавством України, діє на підставі повного господарського розрахунку, самокупності та самофінансування, має самостійний баланс, розрахункові, валютні, мультивалютні та інші рахунки у банківських та інших фінансових установах.

Товариство має кутовий штамп, круглу печатку та фірмові бланки з власним найменуванням, власний знак для товарів та послуг, який реєструється у встановленому порядку, та інші необхідні реквізити.

Основні відомості про підприємство представлено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні відомості про підприємство

Повне найменування	Товариство з обмеженою відповідальністю "Бальзак"
Скорочене найменування	ТОВ "Бальзак"
Організаційно-правова форма	Товариство, засноване на колективній формі власності
Код за ЄДРПОУ	30983323
Код території за КОАТУУ	1824288401
Територія (область) Район	Житомирська Короштинський
Поштовий індекс	11136
Населений пункт	с. Черепин
Вулиця, будинок	вул. Центральна, 1

Метою діяльності ТОВ "Бальзак" є організація комерційної, виробничо-господарської, консультативної, наукової та іншої діяльності, спрямованої на надання послуг, виробництво товарів, їх реалізацію, а також здійснення зовнішньоекономічної діяльності, з метою отримання прибутку.

До предмету діяльності ТОВ "Бальзак" відноситься:

— сільське господарство, мисливство, лісове господарство (виращування зернових та технічних культур; вирощування фруктів, ягід, горіхів, культур для виробництва напоїв і прянощів; овочівництво, декоративне садівництво та вирощування продукції розсадників; розведення великої рогатої худоби; розведення овець, кіз і коней; розведення свиней; розведення птиці; розведення інших тварин; надання послуг у рослинництві; облаштування

ландшафту; надання послуг у тваринництві; надання послуг у лісовому господарстві; одержання продукції лісового господарства, лісівництво та лісозаготівлі);

– виробництво, переробка та продаж будь-яких товарів, а також надання

будь-яких послуг, що мають пряме чи опосередковане відношення до сільського господарства,

– проведення робіт із захисту сільськогосподарських культур від шкідників, бур'янів та хвороб за рахунок впровадження біологічних

препаратів, проведення заходів із підвищення родючості ґрунтів;

– розробка і впровадження у практику сільськогосподарського виробництва передових біотехнологічних та інших засобів вирощування та переробки сільськогосподарської продукції;

– інші види діяльності, визначені Статутом.

Організаційну структуру досліджуваного господарства представлено на

рис. 2.1.

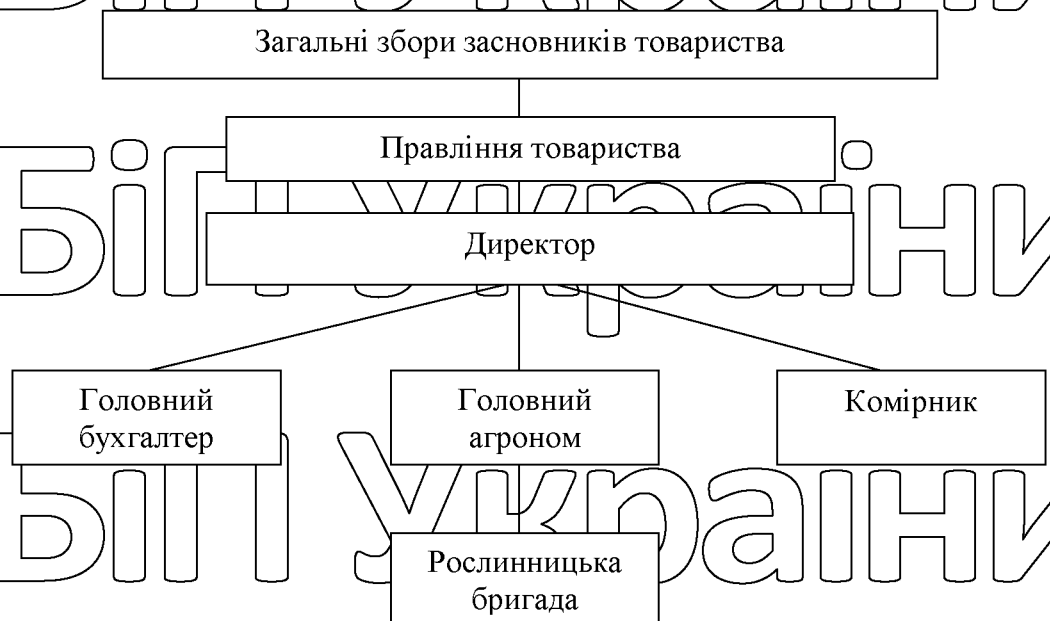

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ "Балізьк"

Земля є головною продуктивною силою, без залучення якої неможливе сільськогосподарське виробництво. Вона виступає предметом праці та формує умови для вирощування сільськогосподарських культур.

Інформація про склад і структуру сільськогосподарських угідь, а також землезабезпеченість ТОВ "Бальзак" представлена в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2
Динаміка і структура земельних угідь,
землезабезпеченість ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Види угідь	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р., +/-	
	2019		2020		2021		га	%
	га	%	га	%	га	%		
Земельна площа	2898,92	100,0	2797,16	100,0	2936,13	100,0	+37,21	+1,3
в т.ч.:								
- рілля	2495,00	86,1	2584,00	92,4	2581,00	87,9	+86,00	+3,4
Коефіцієнт розораності	0,86		0,92		0,88		+0,02	+2,3
Кількість працівників, осіб	28	x	18	x	10	x	-18	-64,3
Припадає на 1-го працівника								
- с/г угідь	103,53	x	155,40	x	293,61	x	+190,08	+183,6
- ріллі	89,11	x	143,56	x	258,10	x	+168,99	+189,6

Земельна площа, що знаходиться в розпорядженні ТОВ "Бальзак", у 2021 р склала 2936,13 га, що на 37,21 га (+1,3%) більше порівняно з 2019 р.

Рілля у земельних угідь господарства змаймає близько 90%, у 2021 р її площа склала 2581 га, що на 86 га більше порівняно з 2019 р.

У 2021 р у ТОВ "Бальзак" значно скоротилась чисельність працюючих (- 18 чол). Землезабезпеченість 1 працівника у 2021 р порівняно з 2019 р збільшилась на 190,08 га (+183,6%), це відбулося за рахунок значного зменшення чисельності працюючих при незначному зростанні площі земельних угідь.

В таблиці 2.3 наведено дані про виробництво та собівартість основних видів продукції у ТОВ "Бальзак".

НУБІП України

Виробництво та собівартість основних видів

Таблиця 2.3

продукції сільськогосподарського виробництва у ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Вид продукції	Валове виробництво продукції, ц			Виробнича собівартість, тис. грн			Собівартість 1 ц, грн.			Відхилення 2021 р. до 2019 р, +/-	
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	по валовому виробництву, ц	по собівартості 1 ц, грн.
Продукція рослинництва											
Зернові зернобобові – усього, в т.ч.	58984	42038	31773	16631,5	13457,8	12997,6	281,97	320,13	409,08	-27211	+127,11
пшениця	55691	38852	31773	16085,7	12605,9	12997,6	288,84	324,46	409,08	-23918	+120,24
кукурудза на зерно	3251	3186	-	514,1	851,9	-	158,14	267,39	-	-3251	-158,14
гречка	42	-	-	31,7	-	-	754,76	-	-	-42	-754,76
Боби сої	11579	8226	-	4747,8	8095,5	-	410,04	984,14	-	-11579	-410,04
Насіння ріпаку й кользу	9466	1784	2863	11761,6	1277,5	10914,9	1242,51	716,09	3812,40	-6603	+2569,89
Насіння соняшнику	7198	7750	8603	5125,4	8452,4	2819,6	712,06	1090,63	327,75	+1405	-384,31
Картопля	18550	-	-	8163,5	-	-	440,08	-	-	-18550	-440,08
Продукція тваринництва											
Приріст ВРХ	-	-	-	110,1	-	-	-	-	-	-	-
Молоко	8	-	-	2,1	-	-	262,50	-	-	-8	-262,50

НУБІП України

Аналізуючи наведені показники, бачимо що ТОВ "Бальзак" спеціалізується на вирощуванні продукції рослинництва. Виробництво продукції тваринництва у господарстві з 2020 р припинилось.

Що стосується продукції рослинництва, то слід відзначити, що у 2021 р дане господарство також значно скоротило обсяги вирощування зернових (не вирощувалась кукурудза на зерно та гречка), а також бобових та картоплі.

У 2021 р пшениці у ТОВ "Бальзак" було зібрано 31773 ц пшениці, що на 23918 ц менше порівняно з 2019 р, виробнича собівартість її склала 12997,6 тис грн., що на 3088,1 тис грн менше порівняно з 2019 р. При цьому

відмітимо, що собівартість 1 ц пшениці у 2021 р склала 409,08 грн, що на 120,24 грн більше порівняно з 2019 р.

У 2021 р у ТОВ "Бальзак" було зібрано 2863 ц насіння ріпаку й кользи, що на 6603 ц менше порівняно з 2019 р. проте собівартість 1ц даного виду продукції рослинництва у звітному році порівняно з базовим зроста на 2569,89 грн.

Валове виробництво насіння сояшнику у 2021 р склало 8603, ц, що на 1405 ц більше порівняно з 2019 р. Виробнича собівартість у 2021 р склала 2819,6 тис грн, а у 2019 р – 5125,4 тис грн. Як наслідок, собівартість 1 ц насіння

сояшнику у 2021 р склала 327,75 грн, що на 384,31 грн менше порівняно з 2019 р. Таким чином, зазначимо, що сояшник – це єдиний вид продукції рослинництва по господарству, валове виробництво якого збільшилось, а витрати на його вирощування скоротились.

Успішність аграрного бізнесу безпосередньо пов'язана з показниками урожайності. В таблиці 2.4 представлено дані по урожайності продукції рослинництва в ТОВ "Бальзак".

З наведених даних можемо зробити висновок, що у 2021 р порівняно з 2019 р посівна площа у господарстві зменшилась по всім видам продукції рослинництва, окрім насіння ріпаку й кользу (+392 га) та сояшника (+166 га).

НУБІП України

Таблиця 2.4

Показники посівних площ, валових зборів та урожайності продукції рослинництва

у ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Вид продукції	Посівна площа, га			Валовий збір, ц			Урожайність, ц/га			Відхилення 2021 р. до 2019 р, +/-		
	Рік									по посівним площам, га	по валовому збору, ц	по урожайності, ц/га
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021			
Зернові зернобобові усього, в т.ч.	1206,00	1252,00	1076,00	58984	42038	31773	48,9	33,6	29,5	-130,00	-27211	-19,4
пшениця	1154,00	1207,00	1076,00	55691	38852	31773	48,3	32,2	29,5	-78,00	-23918	-18,7
кукурудза на зерно	45,00	45,00	-	3251	3186	-	72,2	70,8	-	-45,00	-3251	-72,2
гречка	7,00	-	-	42	-	-	6,0	-	-	-7,00	-42	-6,0
Боби сої	562,00	599,00	-	11579	8226	-	20,6	13,7	-	-562,00	-11579	-20,6
Насіння рпаку й кользу	309,00	147,00	701,00	9466	1784	2863	30,6	12,1	4,1	+392,00	-6603	-26,6
Насіння софії	331,00	536,00	497,00	7193	7750	8603	21,7	13,2	17,3	+166,00	+1405	-4,4
Картопля	75,00	-	-	18550	-	-	247,3	-	-	-75,00	-18550	-247,3

НУБІП України

Аналізуючи валові збори продукції досліджуваного господарства бачимо, що зростання відбулося лише по соняшнику (+1405 ц). Урожайність пшениці у 2021 р склала 29,5 ц/га, що на 18,7 ц/га менше порівняно з 2019 р.

Кукурудза на зерно, гречка та соя у звітному році не вирощувались, проте і у попередні роки спостерігалась тенденція до зниження їх урожайності. Що стосується насіння ріпаку, то, хоча посівна площа під дану культуру і збільшилась у 2021 р, проте урожайність склала 4,1 ц/га, що на 26,6 ц/га менше порівняно з 2019 р. аналогічну ситуацію спостерігаємо і по картоплі.

Кожне аграрне підприємство, виходячи з власних потреб, виробленої стратегії і взятих на себе зобов'язань (укладених угод), розподіляє вироблену продукцію. В певних пропорціях воно спрямовує її на виробничі потреби для наступного циклу розширеного відтворення (кормів, насіння, садивного матеріалу, відтворення стада тощо), на громадське харчування і забезпечення продуктами дитячих ясел і садків, на оплату праці натурою і, нарешті, на продаж. Продукція, що продана підприємством заготівельним організаціям, переробним підприємствам, на біржах, на експорт, на сільських ринках, безпосередньо своїм працівникам та іншим громадянам, а також використана на обмін за бартерними угодами, називається товарною.

Грошові надходження від продажу товарної продукції називають грошовим доходом або грошовою виручкою підприємства. Це - важливий показник господарської діяльності, на основі якого визначають прибуток по кожній галузі і підприємству в цілому.

Інформація про склад і структуру товарної продукції ТОВ "Бальзак" представлено в таблиці 2.5.

У 2021 р вартість товарної продукції у ТОВ "Бальзак" склала 27809,4 тис грн, що на 15807,1 тис грн (-36,3%) менше порівняно з 2019 р. При цьому зазначимо, що 2020-2021 рр досліджуване господарство не виробляло і не реалізовувало продукцію тваринництва.

Таблиця 2.5

Склад і структура товарної продукції ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Вид продукції	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р		
	2019		2020		2021		+/- тис грн	%	п.с.
	Чистий дохід, тис. грн.	Питома вага %	Чистий дохід, тис. грн.	Питома вага %	Чистий дохід, тис. грн.	Питома вага %			
Зернові/ зернобобові - усього, в т.ч.	17408,7	39,9	17408,7	45,6	19312,2	69,4	+1903,5	+10,9	+29,5
пшениця	16907,0	38,8	16907,0	41,5	18485,8	66,4	+1578,8	+9,3	+27,6
кукурудза на зерно	501,7	1,1	501,7	4,1	826,3	3,0	+324,6	+64,7	+1,9
Боби сої	5905,4	13,5	5905,4	24,0	3777,3	13,6	-2128,1	-36,0	+0,1
Насіння ріпаку (и) гороху	8410,4	19,2	8410,4	5,1	4719,9	17,0	-3690,5	-43,9	-2,2
Насіння соняшнику	4248,4	9,7	4248,4	18,4	-	-	-4248,4	-100,0	-9,7
Картопля	7428,0	17,0	7428,0	6,9	-	-	-7428	-100,0	-17
Разом по рослинництву	43400,9	99,3	43400,9	100,0	27809,4	100,0	-15591,5	-35,9	+0,7
ВРХ	278,6	0,7	-	-	-	-	-278,6	-100,0	-0,7
Разом по тваринництву	278,6	0,7	-	-	-	-	-278,6	-100,0	-0,7
Всього по господарству	43679,5	100,0	37984,4	100,0	27809,4	100,0	-15870,1	-36,3	x

Переважну частину товарної продукції у ТОВ "Бальзак" складають зернові та зернобобові. Їх питома вага у 2019 р складала 39,9%, у 2020 р – 45,6%, а у 2021 р – 69,4%. У складі зернових найбільшу питому вагу займають надходження від реалізації пшениці. У 2021 р їх сума склала 18485,8 тис грн, що на 1578,8 тис грн більше порівняно з 2019 р (+9,3%).

Чистий дохід від реалізації кукурудзи на зерно у 2021 р склав 826,3 тис грн, що на 324,6 тис грн більше порівняно з 2019 р (+64,7%). Обсяги продажу сої скоротились у звітному році порівняно з попереднім на 2128,1 тис грн (-36,0%), ріпаку й кользи – на 3690,5 тис грн (-43,9%).

Важливим стратегічним завданням на етапі розвитку підприємства будь-якої галузі є досягнення належного рівня його економічної ефективності як основи його конкурентоспроможності на сучасному ринку.

Ефективність в аграрному секторі економіки, за визначенням провідних вчених-економістів, – це результативність певного процесу, дії, що вимірюється співвідношенням між одержаним результатом і витратами (ресурсами), що його спричинили.

Показниками ефективності реалізації продукції сільськогосподарського виробництва є прибуток та рентабельність (табл. 2.6).

За наведеними даними робимо висновок, що вирощування та реалізація ріпаку та соняшнику у ТОВ "Бальзак" є збитковим видом діяльності, а інших видів продукції рослинництва – прибутковим.

У 2021 р найвищий рівень рентабельності спостерігаємо по кукурудзі (96,6%) та сої (68,9%). Як позитивне також відмітимо значне зростання рентабельності реалізації пшениці (+37,1%).

Фінансовий аналіз повинен дати повну, всебічну та об'єктивну оцінку стану підприємства. Він спрямований на підтримання фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства і забезпечення ефективності господарювання у довгостроковій перспективі.

Проаналізуємо динаміку та структуру господарських засобів ТОВ "Бальзак" (табл. 2.7) та джерел їх утворення (табл. 2.8).

НУБІП України

Таблиця 2.6

Показники ефективності реалізації продукції рослинництва у ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Вид продукції	Чистий дохід, тис грн			Собівартість, тис грн			Прибуток, тис грн			Рентабельність, %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Зернові і зернобобові усього, в т.ч.	17408,7	17408,7	19312,2	16348,6	12493,6	13417,2	1060,1	4915,1	5895,0	6,5	39,3	43,9
пшениця	16907,0	16907,0	18485,8	16085,7	11727,9	12996,0	821,3	5180,0	5489,8	5,1	44,2	42,2
кукурудза зерно	501,7	501,7	826,3	262,9	766,6	420,3	138,3	-264,9	406,0	90,8	-34,6	96,6
Боби сої	5905,4	5905,4	3777,3	4109,3	3261,9	2237,0	1796,1	2643,5	1540,3	43,7	81,0	68,9
Насіння ріпаку й кользу	8410,4	8410,4	4719,9	8813,2	1277,2	10913,6	-402,8	7133,2	-6193,7	-4,6	558,5	-56,8
Насіння соняшнику	4248,4	4248,4	-	5125,4	4798,9	-	-877,0	-550,5	-	-17,1	-11,5	-
Картопля	7428,0	7428,0	-	2797,7	1713,4	-	4630,3	5714,6	-	165,5	333,5	-
Разом	43400,9	43400,9	27809,4	37194,2	23495,0	27784,4	6206,7	19905,9	25,0	16,7	84,7	0,1

НУБІП України

Таблиця 2.7

Показники динаміки та структури господарських засобів ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Господарські засоби	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р		
	2019		2020		2021				
	Тис грн	%	Тис грн	%	Тис грн	%	+/-	%	П.с
Необоротні активи:									
Нематеріальні активи	41,2	0,1	41,4	0,1	41,4	0,1	+0,2	+0,5	-
первісна вартість	41,4	-	41,4	-	41,4	-	-	-	-
накопичена амортизація	0,2	-	-	-	-	-	-0,2	-100,0	-
Основні засоби	12885,5	36,4	5549,0	15,5	547,3	1,5	-12338,2	-95,8	-34,9
первісна вартість	19585,6	-	12428,0	-	1205,5	-	-18380,1	-93,8	-
знос	6700,1	-	6879,0	-	658,2	-	-6041,9	-90,2	-
Інші необоротні активи	165,2	0,5	191,2	0,5	28,2	0,1	-137,0	-82,9	-0,4
Усього необоротних активів	13091,9	37,0	5781,6	16,1	616,9	1,7	-12475,0	-95,3	-35,3
Оборотні активи									
Запаси	13568,4	38,4	21348,8	59,4	23864,2	67,3	+10295,8	+75,9	+28,9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1765,6	5,0	889,4	2,5	815,1	2,4	-950,5	-53,8	-2,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	269,1	0,8	12,4	0,1	2001,1	5,6	+1732,0	в 6,4 раза	+4,8
Інша поточна дебіторська заборгованість	2747,8	7,8	2201,6	6,1	7443,7	21,0	+4695,9	в 1,7 раза	+13,2
Гроші та їх еквіваленти	3499,1	9,9	5312,6	14,8	112,1	0,3	-3387,0	-96,8	-9,6
Інші оборотні активи	399,6	1,1	361,8	1,0	608,9	1,7	+209,3	52,4	+0,6
Усього оборотних активів	22249,6	63,0	30126,6	83,9	34845,1	98,3	+12595,5	56,6	+35,3
Баланс	35341,5	100,0	35908,2	100,0	35462,0	100,0	+120,5	+0,3	x

Таблиця 2.8

Показники динаміки та структури джерел утворення господарських засобів

ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Джерела утворення господарських засобів	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р		
	2019		2020		2021		+/-	%	П.с.
	Тис грн	%	Тис грн	%	Тис грн	%			
Власний капітал:									
Зареєстрований (пайовий) капітал	3694,7	10,3	3694,7	9,9	3788,2	10,7	+93,5	+2,5	+0,4
Додатковий капітал	85,8	0,2	75,2	0,2	67,2	0,2	-18,6	-21,7	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	(2368,9)	(6,6)	(3322,1)	(8,9)	15233,8	42,9	+17602,7	+743,1	+49,5
Усього власного капіталу	1393,6	3,9	447,8	1,2	19089,2	53,8	+17695,6	в 127 раз	+49,9
Довгострокові зобов'язання	10166,8	28,8	25180,5	70,2	1987,4	5,6	-8179,4	-80,5	-23,2
Поточні зобов'язання:									
Поточна кредиторська заборгованість за:									
товари, роботи, послуги	14128,3	40,0	5115,4	14,2	8171,5	23,1	-5956,8	-42,2	-16,9
розрахунками з бюджетом	41,3	0,1	220,2	0,6	117,8	0,3	+76,5	в 1,8 раза	+0,2
розрахунками зі страхування	25,8	0,1	11,5	0,1			-25,8	-100,0	-0,1
розрахунками з оплати праці	93,7	0,3	64,5	0,2	11,1	0,1	-82,6	-88,2	-0,2
Інші поточні зобов'язання	9492,0	26,8	4868,3	13,5	6085,0	17,2	-3407,0	-35,9	-9,6
Усього поточних зобов'язань	23781,1	67,3	10279,9	28,6	14385,4	40,6	-9395,7	-39,5	-26,7
Баланс	35341,5	100,0	35908,2	100,0	35462,0	100,0	+120,5	+0,3	x

Вартість майна ТОВ "Бальзак" на кінець 2021 р збільшилась порівняно з 2019 р на 120,5 тис грн (+0,3%) а порівняно з 2020 р – зменшилась на 446,2 тис грн (+1,2%). Найбільшу нитому вагу у складі господарських засобів ТОВ "Бальзак" займають оборотні активи (63,0% у 2019 р, 83,9% у 2020 р та 98,3% у 2021 р).

За аналізований період спостерігаємо значне зменшення вартості необоротних активів (-12475,0 тис грн або 95,3%). Найсуттєвішого скорочення у складі необоротних активів зазнали саме основні засоби (-12338,2 тис грн або 95,8%). Це спричинене тим, що господарство продало вартість засобів праці та у звітному році використовує в основному орендовані основні засоби.

Вартість оборотних активів досліджуваного підприємства у 2021 р порівняно з 2019 р збільшилась на 12595,5 тис грн (+36,6%). Переважну частину даного виду господарських засобів складають запаси (38,4% у 2019 р, 59,4% у 2020 р та 67,3% у 2021 р). Як негативне відмітимо збільшення дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом (+1732,0 тис грн або в 6,4 рази), а також іншої поточної дебіторської заборгованості (+4695,9 тис грн або в 1,7 рази). У господарстві на кінець 2021 р на 3387,0 тис грн (-97,8%) зменшились грошові кошти, що може мати негативний вплив на рівень

ліквідності та платоспроможності даного господарюючого суб'єкта.

У складі джерел утворення господарських засобів ТОВ "Бальзак" у 2021 р, на відміну від попередніх років, переважну частину (53,8%) займає власний капітал. Основним чинником цього стало збільшення у звітному році нерозподіленого прибутку на 17695,6 тис грн. Це можна охарактеризувати як позитивне, що свідчить про те що діяльність підприємства фінансується за рахунок власних коштів. Як позитивне також відмітимо значне зменшення суми довгострокових зобовязань (-8179,4 тис грн або 80,5%).

Сума поточних зобовязань підприємства на кінець року зменшилась на 9395,7 тис грн (-39,5%). Усі складові поточних зобовязань зменшились окрім інших поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом (+76,5 тис грн або в 1,8 рази). Про некращення розрахункової дисципліни у

ТОВ "Бальзак" свідчить скорочення заборгованості за страхуванням (-25,8 тис грн), а також за розрахунками за виплатами працівникам (-82,6 тис грн або 88,2%).

Проаналізуємо рівень платоспроможності досліджуваного підприємства (табл. 2.9).

Таблиця 2.9
Показники платоспроможності ТОВ "Бальзак" за 2019–2021 рр

Показники	Рік			Нормативне значення	Відхилення, (+,-)	
	2019	2020	2021		2021 р. від 2019 р.	2021 р. від нормативного значення
Коефіцієнт поточної платоспроможності	0,9	2,9	2,4	>1,5	+1,5	+0,9
Коефіцієнт швидкої платоспроможності	0,2	0,8	0,7	>0,7	+0,5	-
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	0,1	0,5	0,1	>0,2	-	-0,1

Платоспроможність підприємства характеризується не тільки можливостями негайного погашення зобов'язань на момент проведення оцінки за рахунок грошових коштів, а також як здатність забезпечувати утворення грошових потоків, які за обсягом та термінами відповідають платіжним потребам підприємства.

ТОВ "Бальзак" має достатньо активів для того, щоб розрахуватися по своїм зобов'язанням, тобто його можна вважати абсолютно платоспроможним. При цьому зазначимо, що у 2021 р порівняно з 2020 р значно знизився рівень абсолютної платоспроможності (у зв'язку зі значним зменшенням залишків грошових коштів підприємства на поточному рахунку в банку).

Показники фінансової стійкості ТОВ "Бальзак" наведено в таблиці 2.10

Таблиця 2.10
Показники фінансової стійкості ТОВ "Бальзак" за 2019–2021 рр

Показник	Рік			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	+, -	%
Власні оборотні кошти	-1531,5	19846,7	20459,7	+21991,2	в 14,3 рази
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,04	0,01	0,54	0,5	в 1,25 рази
Коефіцієнт фінансової залежності (концентрації залученого капіталу)	0,96	0,99	0,46	0,5	-52,1
Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення залучених і власних коштів)	254,1	79,1	0,8	-253,3	-99,7
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,1	44,3	1,1	+2,2	в 2,0 рази

ТОВ "Бальзак" у 2019-2020 рр було абсолютно залежним від зовнішніх джерел фінансування здійснюваної ним фінансово-господарської діяльності. У 2021 р ситуація значно покращилась. Завдяки отриманню значних прибутків досліджуваному підприємству вдалося підвищити рівень автономності (+0,5), знизити коефіцієнт фінансового ризику на 99,7%, а також підвищити рівень маневреності власного капіталу в 2,0 рази.

Проаналізуємо ефективність діяльності ТОВ "Бальзак" за допомогою показників, представлених в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Показники ефективності діяльності ТОВ "Бальзак" за 2019–2021 рр

Показник	Рік			Відхилення 2021 р. до 2019 р.	
	2019	2020	2021	+, -	%
Чистий дохід від реалізації продукції, тис грн	45764,6	41717,7	31147,7	-14616,9	-31,9
Собівартість реалізованої продукції, тис грн	41795,1	53070,8	37723,7	-4071,4	-9,7
Валовий прибуток, тис грн	3969,5	-11353,1	-6576,0	-10545,5	в 2,6 рази
Чистий прибуток, тис грн	1616,8	-935,2	-1529,5	-3146,3	в 1,9 рази
Рентабельність активів, %	4,5	-2,6	-4,3	-8,8	в 1,9 рази
Рентабельність власного капіталу, %	116,0	-208,8	-8,1	-124,1	в 1,1 рази
Рентабельність продукції, %	3,9	-3,1	-5,4	-9,3	в 2,4 рази
Рентабельність продажу, %	3,5	-2,2	-4,9	-8,4	в 2,4 рази

У 2021 р ТОВ "Бальзак" значно скоротило обсяги виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції. Так, сума чистого доходу від

реалізації у 2021 р складала 31147,7 тис грн, що на 14616,9 тис грн (31,9%) менше порівняно з 2019 р. Собівартість реалізованої продукції за аналогічний період зменшилась на 4071 тис грн або на 9,7%. Отже, темп зниження доходів значно перевищує темп зниження витрат, що і призведе до зменшення отриманого валового прибутку (-10545,5 тис грн) та зростання суми отриманих збитків на 3146,3 тис грн.

Усі розраховані нами показники рентабельності мають у 2021 р від'ємне значення, що свідчить про неефективність здійснюваної ТОВ "Бальзак" підприємницької діяльності.

2.2. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак"

Стрімкий розвиток фінансових відносин, який характеризується, в першу чергу, глобалізацією та інтеграцією, зумовлює необхідність підвищення ефективності управління джерелами формування фінансових ресурсів суб'єктів аграрного підприємництва. Рационально сформовані обсяги і структура джерел формування фінансових ресурсів забезпечують вчасне інвестування суб'єктами господарювання коштів в нове виробництво, розширення й технічне переоборювання діючих основних засобів, фінансування наукових розробок та їх впровадження.

Будь-який суб'єкт господарювання формує власні фінансові ресурси за рахунок відповідних джерел їх фінансування, дане підприємство не є виключенням.

Фінансові ресурси підприємства формуються із власних та залучених джерел. До власних ресурсів ТОВ "Бальзак" відносяться: амортизаційні відрахування, статутний капітал та прибуток (рис 2.2).

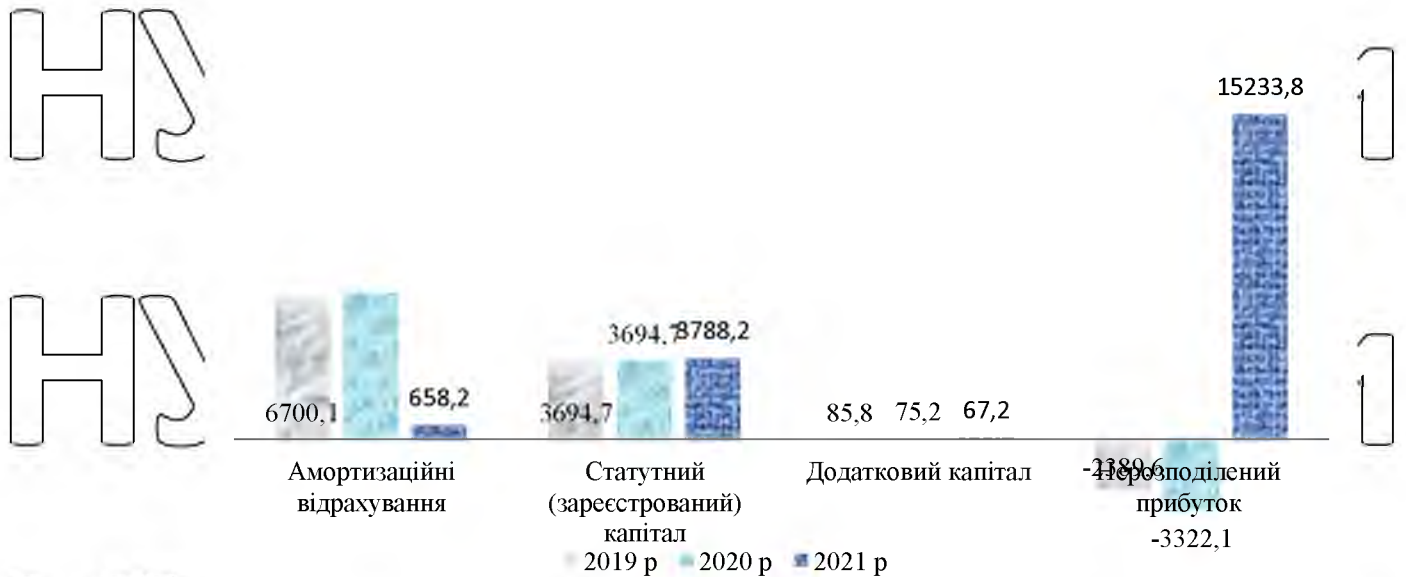

Рис. 2.2 Динаміка власних фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак"

Отже, за даними рисунку 2.2, спостерігаємо наступні тенденції у формуванні власних джерел утворення власних фінансових ресурсів у ТОВ "Бальзак":

– амортизаційні відрахування у 2020 р збільшились, проте у 2021 р їх сума значно скоротилась;

– статутний (зарєєстрований) капітал у 201-2020 рр мав однакове значення, а у 2021 р його розмір дещо збільшився;

– у 2019-2020 р ТОВ "Бальзак" мало непокриті збитки на кінець року, а от у 2021 р розмір нерозподіленого прибутку на кінець року значно зріс.

Дане зростання свідчить про те, що підприємство успішно функціонує, забезпечуючи зростання активів та обсягів його діяльності.

Зростання розміру власних фінансових ресурсів призводить до економічного зростання самого підприємства.

У процесі діяльності підприємства власні фінансові ресурси можуть поповнюватися також за допомогою залучених коштів (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Динаміка залучених фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак"

Сума залучених довгострокових та поточних джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" протягом 2019-2021 рр має тенденцію до зменшення, що є позитивним і вказує на зниження рівня залежності фінансування підприємницької діяльності від зовнішніх джерел.

Проаналізуємо склад і структуру джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" (рис. 2.4, табл. 2.12).

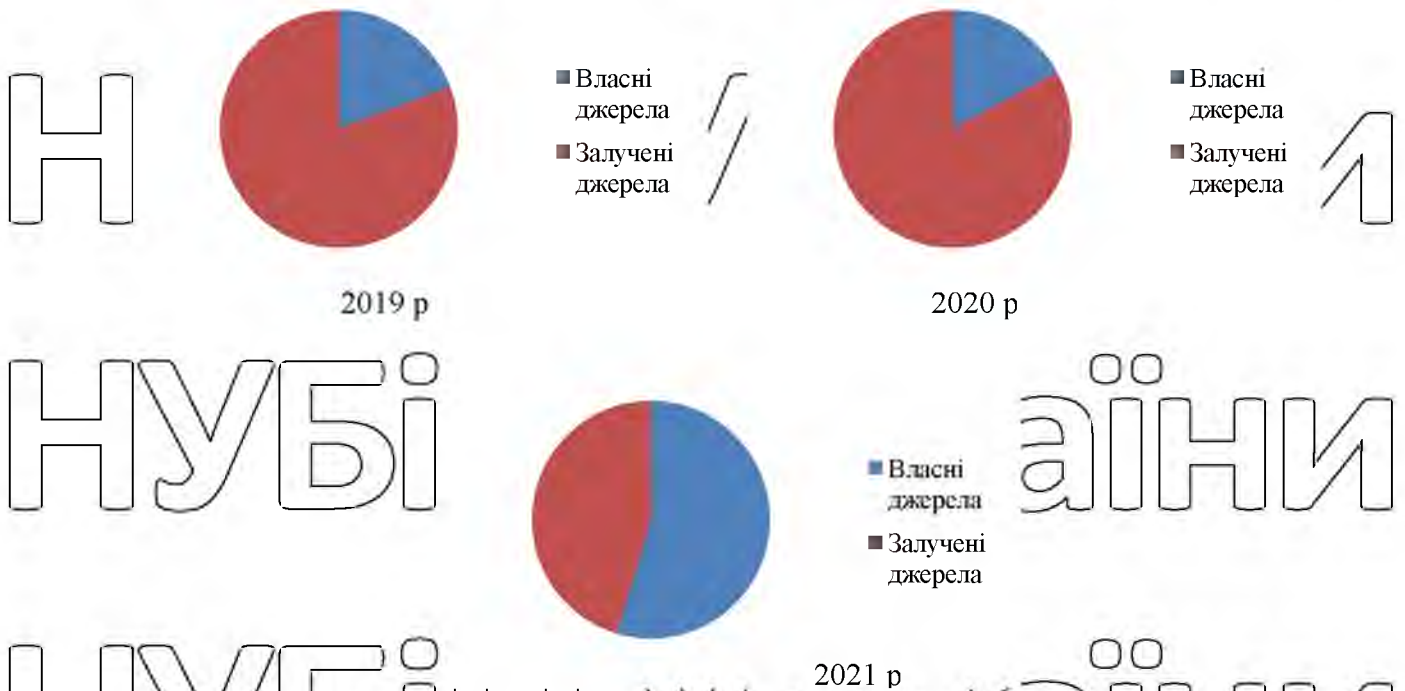

Рис. 2.4. Структура джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

НУБІП України

Таблиця 2.12

Структура джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" за 2019-2021 рр

Показник	Рік						Відхилення 2021 р. до 2019 р		
	2019		2020		2021		+, -	%	П.с
Власні джерела - усього, в т.ч.:	8093,7	19,3	7326,8	17,1	19747,4	54,7	+11653,7	в 1,4 раза	+35,4
Амортизаційні відрахування	6700,1	16,0	6879,0	16,0	658,2	1,8	-6041,9	-90,2	-14,2
Статутний (zareestrovаний) капітал	3694,7	8,8	3694,7	8,6	3788,2	10,5	+93,5	+2,5	+1,7
Додатковий капітал	85,8	0,2	75,2	0,2	67,2	0,2	-18,6	-21,7	-
Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	(2386,9)	(5,7)	(3322,1)	(7,7)	15233,8	42,2	+17620,7	в 7,4 раза	+47,9
Залучені джерела - усього, в т.ч.:	33947,9	80,7	35460,4	82,9	16372,8	45,3	-17575,1	-51,8	-35,4
Довгострокові зобов'язання	10166,8	24,2	25180,5	58,9	1987,4	5,5	-8179,4	-80,5	-18,7
Поточні зобов'язання, з них:	23781,1	56,5	10279,9	24,0	14385,4	39,8	-9395,7	-39,5	-16,7
товари, роботи, послуги	14128,3	33,6	5115,4	11,9	8171,5	22,6	-5956,8	-42,2	-11
розрахунками з бюджетом	41,3	0,1	220,2	0,5	117,8	0,3	+76,5	в 1,8 раза	+0,2
розрахунками зі страхування	25,8	0,1	11,5	0,1	-	-	-25,8	-100,0	-0,1
розрахунками з оплати праці	93,7	0,2	64,5	0,1	111	0,1	-82,6	-88,2	-0,1
Інші поточні зобов'язання	9492,0	22,5	4868,3	11,4	6085,0	16,8	-3407,0	-35,9	-5,7
Разом	42041,6	100,0	42787,2	100,0	36120,2	100,0	-5921,4	-14,1	x

НУБІП України

Загальна вартість джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" у 2021 р склала 36120,2 тис грн, що на 5921,4 тис грн менше порівняно з 2019 р (-14,1%). У 2019-2020 рр переважну їх частину складали залучені джерела (відповідно 80,7 % та 82,9%). У 2021 р ситуація кардинально змінилася і більшу частину джерел утворення фінансових ресурсів досліджуваного підприємства займають власні джерела (54,7%).

У звітному році порівняно з базовим значно зменшилась сума амортизаційних відрахувань (-6041,9 тис грн) та додаткового капіталу (-18,6 тис грн). Як уже зазначалось в попередньому розділі, це пов'язано зі списанням з балансу значної частини основних засобів внаслідок їх продажу.

Такі ж складові власних джерел формування фінансових ресурсів як статутний капітал та нерозподілений прибуток на кінець року зросли відповідно на 93,5 тис грн (+2,5%) та 1762,7 тис грн (в 7,4 раза).

У складі залучених джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" переважну частину складають поточні зобов'язання. У 2021 р їх розмір склав 14385,4 тис грн, що на 9395,7 тис грн менше порівняно з 2019 р (-39,5%). З наведених даних бачимо, що усі складові поточних зобов'язань підприємства зменшились, за винятком зобов'язань перед бюджетом по податках і платежах.

Сума довгострокових зобов'язань ТОВ "Бальзак" у 2021 р склала 1987,4 тис грн, що на 8179,4 тис грн (-80,5%) менше порівняно з 2019 р.

Зростання питомої ваги власних джерел формування фінансових ресурсів і зменшення питомої ваги залучених джерел слід характеризувати як позитивне, оскільки це сприяє зниженню рівня залежності ТОВ "Бальзак" від зовнішніх джерел фінансування підприємницької діяльності та, відповідно, підвищення рівня його фінансової автономності.

2.3. Аналіз ефективності використання фінансових ресурсів

ТОВ "Бальзак"

Результати економічної діяльності у будь-якій сфері бізнесу залежать від наявності та ефективності використання фінансових ресурсів, які порівнюються до кровоносної системи, що забезпечує життєдіяльність підприємства.

Ефективне використання фінансових ресурсів сільськогосподарського підприємства є передумовою досягнення високих кінцевих результатів господарської діяльності суб'єкта господарювання в цілому.

Основним критерієм ефективності використання фінансових ресурсів кожного господарюючого суб'єкта можна вважати максимальне зростання одержаного ним доходу (прибутку) від залучених у підприємницьку діяльність наявних ресурсів визначеного призначення при дотриманні умови їх оптимального співвідношення в частині власних та залучених джерел, а також найбільш повного їх використання у господарській діяльності.

Показники ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" наведено в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Показники ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" за 2019–2021 рр

Показник	Рік			Відхилення 2021 р. до 2019 р	
	2019	2020	2021	абс.	%
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,04	0,01	0,54	0,5	в 1,25 раза
Коефіцієнт фінансової залежності (концентрації залученого капіталу)	0,96	0,99	0,46	-0,5	-52,1
Коефіцієнт фінансового ризику (співвідношення залучених і власних коштів)	254,1	79,1	0,8	-253,3	-99,7
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,1	44,3	1,1	+2,2	в 2,0 раза
Коефіцієнт покриття	0,9	2,9	2,4	+1,5	в 1,6 раза

Продовження табл. 2.13

1	2	3	4	5	6
Капіталоовіддача, грн,	3,55	7,52	56,90	+53,35	в 15,0 раза
Капіталомісткість, грн	0,28	0,13	0,02	0,26	92,9
Капіталоозброєність, тис грн /чол	460,2	308,3	54,7	-405,5	-88,1
Оборотність власних і порівнянних до них фінансових ресурсів	2,1	1,4	0,9	-1,2	-57,1
Тривалість 1 обороту, днів	174	261	405	231	в 1,3 раза
Рентабельність продажу, %	3,5	-2,2	-4,9	-8,4	в 2,4 раза
Рентабельність необоротних активів, %	0,1	-16,2	-22,9	-23	в 230,0 раз
Рентабельність оборотних активів, %	12,3	-3,1	-4,4	-16,7	в 1,4 раза
Рентабельність власного капіталу, %	116,0	-208,8	-8,1	-124,1	в 1,1 раза
Рентабельність залученого капіталу, %	4,8	-2,6	-9,3	-14,1	в 2,9 раза

ТОВ "Бальзак" у 2019-2020 рр було абсолютно залежним від зовнішніх джерел фінансування здійснюваної ним фінансово-господарської діяльності.

У 2021 р ситуація значно покращилась. Завдяки отриманню значних прибутків досліджуваному підприємству вдалося підвищити рівень автономності (+0,5), знизити коефіцієнт фінансового ризику на 99,7%, а також підвищити рівень маневреності власного капіталу в 2,0 раза.

ТОВ "Бальзак" має достатньо активів для того, щоб розрахуватися по своїм зобов'язанням, тобто його можна вважати абсолютно платоспроможним.

Про ефективність використання ресурсів, вкладених в капітал (засоби праці) свідчить значне збільшення рівня капіталовіддачі та відповідно зниження рівня капіталомісткості.

Як негативно можна оцінити скорочення оборотності власних і порівнянних до них фінансових ресурсів на 1,5 п та значне збільшення тривалості одного їх обороту на 231 день.

Усі розраховані нами показники рентабельності мають у 2021 р від'ємне значення, що свідчить про недостатньо ефективне використання ТОВ "Бальзак" належних йому фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКУ ДОСКОНАЛЕННЯ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ТОВ "БАЛЬЗАК"

3.1. Критерії оптимізації структури фінансових ресурсів

ТОВ "Бальзак"

Визначення оптимальної структури фінансових ресурсів є основним та доволі складним завданням, що постає перед фінансовою службою у процесі управління діяльністю господарюючого суб'єкта.

Оптимальна структура фінансових ресурсів відображає таке співвідношення власної та залученої їх частини, при якому досягається найбільш ефективний взаємозв'язок між коефіцієнтами рентабельності власного капіталу та коефіцієнтом фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства, тобто максимізується ринкова вартість суб'єкта господарювання.

Необхідність раціоналізації структури фінансових ресурсів, спрямованих на формування капіталу підприємства, зумовлена низкою причин:

– співвідношення "власний капітал – залучені ресурси" по-різному впливає на доходність підприємств, тому перед підприємством стоїть дилема

– залучати кошти та сплачувати за них проценти, чи нарощувати обсяг власного капіталу;

– структура фінансових ресурсів впливає на формування політики щодо розширеного відтворення виробничих фондів як підприємства, так і народного господарства загалом;

– в умовах трансформації економіки України та посилення конкуренції ватомого значення набувають показники, що характеризують фінансову стійкість та платоспроможність суб'єктів підприємництва, які характеризують ступінь покриття та захищеності різноманітної заборгованості підприємства;

– основними показниками формування ефективної структури капіталу є частка власних і залучених коштів у фінансових ресурсах.

Основним завданням оптимізації структури фінансових ресурсів будь-якого господарюючого суб'єкта є максимізація прибутку та рівня прибутковості діяльності (рентабельності), зростання ринкової вартості підприємства, мінімізація можливих фінансових ризиків, скорочення вартості залученого капіталу, а також забезпечення стійкого зростання підприємства вцілому.

В сучасних умовах господарювання використовують різні методи оптимізації джерел фінансування, розглянемо основні з них:

1. Оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня фінансової рентабельності, що передбачає використання механізму фінансового левериджу, що дозволяє визначити оптимальну структуру капіталу, яка забезпечує максимальний рівень фінансової рентабельності.

2. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Даний процес оптимізації базується на визначенні попередньої оцінки вартості власного і позикового капіталу, за різними умовами його залучення, на основі багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу. Вирішення

задачі побудовано на виявленні тенденції зміни ціни кожного джерела ресурсів при зміні фінансової структури підприємства. Зростання частки позикових коштів у загальній сумі джерел супроводжується більш швидкими темпами зростання ціни власного капіталу, ніж ціни позикових коштів.

Виходячи з того, що ціна позикових коштів є дещо нижчою, ніж власних, існує оптимальна структура капіталу, що мінімізує їхню середньозважену ціну, а відповідно максимізує ціну підприємства.

3. Оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Даний метод оптимізації структури капіталу пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства.

4. Формування показника цільової структури капіталу. Граничні рівні максимально-рентабельної і мінімально-ризикової структури капіталу дозволяють визначити поле вибору конкретних його значень на плановий період. У процесі даного вибору враховуються всі раніше розглянуті фактори, що характеризують особливості діяльності даного підприємства.

Процес оптимізації структури фінансових ресурсів підприємства здійснюють в такій послідовності:

- оцінка структури капіталу та виявлення головних чинників, що впливають неї,

- оптимізація співвідношення власних та залучених джерел утворення фінансових ресурсів за критерієм максимізації рівня рентабельності, мінімізації вартості капіталу та рівня фінансових ризиків,

- формування показника цільової структури фінансових ресурсів.

Ми вважаємо, що оптимальною слід вважати таку структуру джерел утворення господарських засобів підприємства, тобто його фінансових ресурсів, за якої значення фінансового ризику знаходяться в допустимих межах, середньозважена вартість фінансових ресурсів є мінімальною, показники економічної рентабельності й прибутковості реалізації досягають

планових значень, платоспроможність, ліквідність та коефіцієнт самофінансування підприємства відповідають їх нормативним значенням.

На наш погляд, оптимізація структури фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, в т.ч. ТОВ "Бальзак", може бути забезпечена на основі таких критеріїв:

- забезпечення максимальної доходності власного капіталу на основі виділення конкурентних переваг сільськогосподарських товаровиробників;

- забезпечення ефективної та своєчасної державної підтримки відтворювального процесу капіталу;

- забезпечення залучення інвестиційних ресурсів;
- збільшення капіталізації за рахунок розробки та впровадження довгострокової стратегії розвитку.

Ефективне формування співвідношення часток власних та позикових коштів може не тільки, збільшити прибутковість, а й нейтралізувати негативний вплив тих чи інших фінансових чинників діяльності, забезпечити надійну фінансову стійкість, звести до мінімуму фінансові витрати та підвищити імідж фірми загалом на ринку.

В теорії фінансового менеджменту виділяють чотири моделі стратегій фінансування різних груп активів:

- ідеальна,
- агресивна.

- консервативна,
- компромісна.

Характеристику кожної з вказаних моделей наведено в таблиці 3.1.

Ідеальна модель побудована виходячи з понять "поточні активи" та "поточні зобов'язання". Термін "ідеальний" означає не в прямому значенні ідеал, а рівність поточних активів з короткостроковими зобов'язаннями. Сутність цієї стратегії полягає в тому, що довгострокові пасиви встановлюються на рівні необоротних активів, тобто ця модель має такий

вигляд:

$$ДП \leq НА \quad (3.1)$$

де ДП - довгострокові пасиви; НА - необоротні активи

Довгострокові пасиви включають: власні (статутний капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток) та запозичені коти (довгострокові кредити банку, інші довгострокові позички).

Необоротні активи включають: нематеріальні активи, незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість (заборгованість за майно), відстрочені податкові активи, інші необоротні активи.

НУБІП України

Таблиця 3.1

Моделі стратегій формування структури фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів

Модель фінансування	Зміст моделі	Ризик з позицій ліквідності
Ідеальна	Необоротні активи фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, поточні активи - за рахунок короткострокових зобов'язань	Найбільший ризик, особливо якщо є вірогідність того, що необхідно одночасно погасити всі зобов'язання перед кредиторами
Агресивна	Необоротні активи та постійна частина оборотних активів фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, варіаційна частина оборотних активів - за рахунок короткострокових зобов'язань	Існує ризик, оскільки в реальному житті обмежитися лише мінімумом поточних активів неможливо
Консервативна	Необоротні активи, постійна та варіаційна частини оборотних активів фінансуються за рахунок довгострокових пасивів	Відсутній ризик втрати ліквідності, так як немає короткострокової кредиторської заборгованості
Компромісна	Необоротні активи, постійна частина та 50% варіаційної частини оборотних активів фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, інші 50% варіаційної частини оборотних активів - за рахунок короткострокових зобов'язань	Найменший ризик, проте, можливе існування надмірних поточних активів і за рахунок цього зниження прибутку

В реальному житті ця модель практично не зустрічається через те, що вона найбільш ризикована, оскільки при несприятливих умовах (наприклад, коли треба розрахуватися зі всіма кредиторами одночасно) підприємство може опинитися перед необхідністю продажу частини основних засобів для покриття поточної кредиторської заборгованості.

Агресивна модель фінансування поточних активів полягає в тому, що довгострокові пасиви є джерелом покриття необоротних активів та постійної частини поточних активів, тобто їх мінімуму, який необхідний для здійснення господарської діяльності. В цьому разі варіаційна частина поточних активів в

повному обсязі покривається короткостроковою кредиторською заборгованістю.

З позиції ліквідності ця стратегія також є ризикованою, оскільки в практичній діяльності обмежуватися лише мінімумом на поточних активів не можливо. Агресивна модель фінансування поточних активів має такий вигляд:

$$ДП = НА + НЧ, \quad (3.2)$$

де ДП - довгострокові пасиви; НА - необоротні активи, НЧ - постійна частина оборотних активів (норматив оборотних коштів).

Консервативна модель передбачає, що варіаційна частина поточних активів також покривається довгостроковими пасивами. Як правило, консервативна модель застосовується на початкових стадіях існування підприємства за умови достатньої величини капіталу власників підприємства і доступності довгострокових кредитів інвестиційною фінансування.

В цьому разі короткостроковій кредиторській заборгованості немає, відсутній ризик втрати ліквідності, тобто модель має штучний вигляд. В господарській діяльності такого не буває, щоб була відсутня кредиторська заборгованість.

Ця модель має такий вигляд:

$$ДП = НА + ПЧ + ВЧ, \quad (3.3)$$

де ДП - довгострокові пасиви, НА - необоротні активи, ПЧ - постійна частина оборотних активів, ВЧ - варіаційна частина оборотних активів

Компромісна модель фінансування поточних активів найбільш реальна.

Сутність її полягає в тому, що необоротні активи, постійна частина поточних активів і приблизно половина варіаційної частини поточних активів покривається довгостроковими пасивами. При цьому власний оборотний капітал визначається у вигляді різниці між довгостроковими пасивами та

необоротними активами, тобто:

$$ВОК = ДП - НА, \quad (3.4)$$

де ВОК - власний оборотний капітал, ДП - довгострокові пасиви, НА - необоротні активи;

При компромісній моделі в окремі періоди господарської діяльності підприємство може мати надмірні поточні активи, що негативно впливає на розмір прибутку. Водночас це дає можливість підтримувати ліквідність балансу підприємства на відповідному рівні.

Компромісна модель фінансування поточних активів має такий вигляд;

$$ДП = НА - ПЧ + 0,5 ВЧ, \quad (3.5)$$

де ДП - довгострокові пасиви, НА - необоротні активи, ПЧ - постійна частина оборотних активів, ВЧ - варіаційна частина оборотних активів.

Етапи розробки стратегії формування оптимальної структури фінансових ресурсів представлено на рисунку 3.1.

Таким чином, можна зробити висновок, що з точки зору оптимізації прибутковості і ризику найбільш оптимальною є стратегія компромісного фінансування. Дана стратегія оптимально поєднує рівень прибутковості і середній рівень ризику, забезпечує достатньо високий рівень фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Виходячи зі свого ставлення до фінансового ризику, керівництво підприємства обирає один з розглянутих варіантів фінансування активів. Враховуючи, що на сучасному етапі довгострокові позики підприємствам практично не надаються, тоді обрана модель фінансування активів буде представляти співвідношення власного та позикового (короткострокового) капіталу, тобто оптимізувати його структуру з цих позицій.

Дані для визначення моделі структури фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" представлені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Дані для визначення моделі стратегії формування фінансових ресурсів у 2021 р

Показник	Значення
Власний капітал, тис.грн.	19089,2
Довгостроковий залучений капітал, тис.грн.	1987,4
Необоротні активи, тис.грн	616,9
Оборотні активи тис.грн., в т.ч.	34845,1
Постійна частина оборотних активів	24584,5
Варіаційна частина оборотних активів	10260,1

Підставляючи значення відповідних показників ТОВ "Бальзак", можна зробити висновок, що підприємство при фінансуванні активів у 2021 р. додержувалося агресивної політики.

Як зазначалося вище, з точки зору оптимізації прибутковості і ризику найбільш оптимальною є стратегія компромісного фінансування.

Підставляючи в формулу 3.5 значення показників необоротних активів, постійної та варіаційної частин оборотних активів за 2020 р, визначимо структуру джерел фінансових ресурсів у ТОВ "Бальзак", яка б мінімізувала рівень фінансових ризиків.

Розрахуємо оптимальні величини власного та залученого капіталу:

$$ВК = 616,9 + 24584,5 + 10260,1 / 2 = 25714,2 \text{ тис грн.}$$

$$ЗК = 10260,1 / 2 = 513,1 \text{ тис грн.}$$

Відповідно структура капіталу ТОВ "Бальзак", що мінімізує рівень фінансових ризиків, буде складати:

$$ВК = 25714,2 / 35462,0 \times 100\% = 72,5\%$$

$$ЗК = 1513,1 / 35462,0 \times 100\% = 27,5\%$$

Як показали розрахунки, оптимальним з точки зору мінімізації фінансових ризиків є додержання ТОВ "Бальзак" компромісної моделі фінансування активів, за якою частка власного та залученого капіталу становитиме відповідно 72,5% та 27,5%.

Таблиця 3.3

Оптимальна структура джерел формування фінансових ресурсів

ТОВ "Бальзак"

Показник	Рік				Відхилення 2023 р. до 2021 р		
	2021		2023		+, -	%	П.с
Власні джерела - усього, в.т.ч.:	19747,4	54,7	26187,2	72,5	+6439,8	+32,6	17,8
Амортизаційні відрахування	658,2	1,8	664,0	1,8	+5,8	+0,9	-
Статутний (зарєєстрований) капітал	3788,2	10,5	9456,0	26,2	+5667,8	+149,6	15,7
Додатковий капітал	67,2	0,2	67,2	0,2	-	-	-
Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	15233,8	42,2	16000,0	44,3	+766,2	+5,0	2,1
Залучені джерела усього, в.т.ч.:	16372,8	45,3	9933,0	27,5	-6439,8	-39,3	-17,8
Довгострокові зобов'язання	1987,4	5,5	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання	14385,4	39,8	9933,0	27,5	-4452,4	-31,0	-12,3
Разом	36120,2	100,0	36120,2	100,0	-	-	x

На нашу думку, ТОВ "Бальзак" необхідно прийняти рішення про збільшення зарєєстрованого капіталу шляхом внесення до статутного капіталу основних засобів. Оскільки більшість засобів праці підприємство бере в оренду, це призводить до збільшення витрат у сумі орендної плати. Саме запропонований шлях дозволить оптимізувати суму власного капіталу шляхом зниження витрат, а, відповідно збільшення суми прибутку. Для зменшення вартості залучених джерел утворення фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак"

необхідно повністю погасити раніше отриманий довгостроковий кредит (строк погашення якого спливає у березні 2023 р) та більш виважено проводити фінансово-розрахункову політику з кредиторами.

Проте, виходячи з пріоритетності цілей фінансово-господарської діяльності підприємства на окремих стадіях його розвитку, оптимальною може стати інша стратегія фінансування. Взагалі, при виборі стратегії фінансування необхідно знайти бажане співвідношення між рівнем рентабельності використання власного капіталу і рівнем ризику зниження фінансової стійкості підприємства, яка оцінюється величиною його чистого оборотного капіталу.

Найбільш прийнятним для будь-якого підприємства, в т.ч. й сільськогосподарського, є системно-комплексний підхід до вибору джерел формування фінансових ресурсів та, відповідно, фінансування підприємницької діяльності. Слід врахувати, що фінансування за рахунок власних джерел не призводить до виникнення зобов'язань, а фінансування за рахунок позикових та залучених джерел утворює фінансові зобов'язання сільськогосподарського підприємства. Водночас, потрібно не забувати про те, що фінансування через залучені та позикові джерела формування фінансових ресурсів здійснюється на принципах строковості та платності.

Підприємствам з наявним збитком, спричиненим нераціональним формуванням структури капіталу та незабезпеченням показників фінансової стійкості (до яких в т.ч. можна віднести й ТОВ "Бальзак"), необхідно звернути увагу на такі аспекти, як ціна короткострокових кредитів, величина власного капіталу та можливі шляхи нарощення суми власних коштів при одночасному скороченню позикових.

На обсяги залучення зовнішніх фінансових ресурсів визначний вплив справляє кредитна політика. Сприятливі умови кредитування, зокрема, помірні відсоткові ставки, виважені вимоги до застави, широкий набір програм кредитування, активізація лізингу та іпотеки стимулюють попит на кредитному ринку. Водночас, позичені на вигідних умовах кошти

сільськогосподарські підприємства мають можливість спрямовувати на реновацію та розширене відтворення.

Оскільки протягом 2019-2021 рр ТОВ "Бальзак" функціонувало збитково, то, для збільшення власних джерел формування фінансових ресурсів підприємства потрібно, в першу чергу, шукати шляхів підвищення прибутковості здійснюваної господарської діяльності, а також застосовувати так званий "класичний" спосіб - збільшення капіталу за рахунок додаткових внесків власників для розширення підприємницької діяльності.

3.2. Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак"

Сучасні зміни, що відбуваються нині у фінансовій системі, а саме реальні трансформації фінансової системи, формування єдиного міжнародного фінансового простору, реально обтяжують взаємозв'язок підприємств із зовнішнім і внутрішнім фінансовими середовищем, мінються можливості фінансової діяльності вітчизняних підприємств у стратегічному періоді, загострюються проблеми ефективності використання фінансових ресурсів [12].

Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств слід розглядати як один із головних чинників підвищення ефективності їх формування та використання.

Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, у порівнянні з організаціями інших галузей, не таке ефективне і характеризується такими особливостями та напрямками сучасного часу [27]:

- трансформація системи управління на підприємствах і низька ступінь обізнаності власників у питаннях управління фінансами сільськогосподарських підприємств;
- невелике застосування запитів раціональної організації виробництва в питаннях стимулювання, планування і контролю;

– зниження регулюючого впливу держави на господарючі суб'єкти і процес аграрного виробництва;

– підвищення потреби у відновленні керованості агропромисловим комплексом з боку органів влади у створенні прогресивних структур фінансового менеджменту;

– поліпшення механізмів державного втручання в розвиток сільського господарства;

– організація ефективної системи контролю відносин серед суб'єктів власності та господарювання.

На сучасному етапі економічного розвитку, що характеризується високою інтеграцією у світовий соціально-економічний простір, важливого значення набуває розробка новітніх форм і сучасних методів управління фінансами, які не тільки враховують реальні поточні характеристики та особливості функціонування агропромислового комплексу України, але і слугують основою для сталого розвитку та підвищення ефективності аграрного виробництва.

Для удосконалення системи управління фінансовими ресурсами у ТОВ "Бальзак" України можна запропонувати такі шляхи:

- 1) формування необхідного інформаційного забезпечення досліджуваного господарства;
- 2) вибір найбільш ефективних джерел залучення фінансових ресурсів шляхом проведення розрахунків вартості залучення ресурсів з кожного з джерел;
- 3) забезпечення формування необхідного обсягу фінансових ресурсів для потреб підприємства;
- 4) забезпечення зменшення і страхування підприємницьких і фінансових ризиків, пов'язаних з формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства;

5) оптимізація структури фінансових ресурсів;

б) забезпечення постійного моніторингу за станом фінансових ресурсів за критеріями стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через показники структури капіталу, ліквідності та оборотності, що дає можливість кількісно оцінити вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства.

Основним завданням підприємства, яке підвищує ефективність використання своїх ресурсів в сучасних умовах є збільшення прибутковості капіталу і обсягу виручки, збільшення суми прибутку та нарощування показників рентабельності, яке можна досягти такими шляхами:

- 1) збільшити обсяги реалізації продукції;
- 2) позбутися перевитрат по сировині і матеріалах, загальновиробничих витрат, втрат від браку;
- 3) скорочувати позареалізаційні витрати;
- 4) реалізовувати невикористані матеріали та устаткування;
- 5) модернізувати виробництво;
- 6) використання прогресивних форм організації праці;
- 7) скорегувати стратегію і тактику діяльності підприємства.

У зарубіжній практиці набули великої популярності такі праці зарубіжних економістів щодо ефективності використання фінансових ресурсів підприємства та особливостей застосування цих підходів на практиці:

1. Дюпонівська система інтегрального аналізу ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Дана система розроблена фірмою "Дюпон" (США) і ґрунтується на поділі коефіцієнту рентабельності капіталу на ряд коефіцієнтів, які об'єднані в єдину систему. Пропонується поділ коефіцієнту капіталовіддачі на коефіцієнти рентабельності реалізації продукції і оборотності капіталу.

2. Система SWOT-аналізу. Сутність цього методу полягає у виявленні сильних і слабких сторін підприємства щодо можливостей використання фінансових ресурсів, а також впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на їх

використання. SWOT-аналіз проводять графічно. Він виявляє вплив окремих факторів на ефективність використання фінансових ресурсів протягом певного проміжку часу.

3. Об'єктно-орієнтована система аналізу використання фінансових ресурсів підприємства. Ця система була розвинена фірмою "Модернсофт" (США) і ґрунтується на використанні комп'ютерної технології і спеціального пакету прикладних програм. В основу цієї концепції закладені моделі формування рівня рентабельності власного капіталу у вигляді взаємопов'язаних фінансових блоків, які формують елементи, які утворюють даний показник.

Всі системи, що аналізують ефективність використання фінансових ресурсів мають багато позитивних сторін та набули широкого вжитку у зарубіжній практиці. Але деякі з них вимагають від фахівців самостійно підбирати показників аналізу та програмне забезпечення для здійснення аналізу. Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку нашої країни доцільно використати Дюпонівську методику та систему SWOT-аналізу. Але, на наших підприємствах доцільно буде використати алгоритми цих методик, тобто послідовність їх дій, а систему показників для ефективності використання фінансових ресурсів доцільніше обрати самостійно залежності від особливостей діяльності підприємства.

На основі наведених вище рекомендацій, ми пропонуємо застосувати наступні заходи та шляхи підвищення використання фінансових ресурсів:

- 1) впровадження заходів щодо зниження всіх видів витрат;
- 2) проведення грамотної дивідендної політики;
- 3) вивчення механізму впливу фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику;
- 4) проведення заходів щодо модернізації сільськогосподарського виробництва;
- 5) вибір правильного методу нарахування амортизації;
- 6) ідентифікація цілей підприємства на короткострокову перспективу;

7) виявлення фактичного обсягу фінансових ресурсів і надходження фінансових ресурсів у короткостроковому періоді;

8) виявлення пріоритетних напрямів використання фінансових ресурсів у сучасних умовах;

9) оцінка нераціональних варіантів розподілу фінансових ресурсів;

10) обрання оптимальних варіантів використання коштів з виявлених критеріїв;

11) внесення певних корективів у вибрані варіанти використання фінансових ресурсів, що полягає у маневреності цього варіанту залежно від зміни зовнішніх і внутрішніх умов.

В той же час зазначимо, що функціонуючи в ринковому середовищі, сільськогосподарські підприємства повинні самі здійснювати ефективне управління власним та позиковим капіталом: прагнути до збільшення доходів та оптимізації витрат виробництва, відкривати нові, в тому числі і закордонні ринки збуту, залучати додаткові кошти за рахунок емісії акцій або внесків засновників, проводити, за необхідності, дооцінку необоротних активів, використовувати форвардні контракти, що дозволить мати гарантованих покупців та визначати вигідні ціни, правильно управляти кредитними ресурсами, кредиторською та дебіторською заборгованістю. Прагнути до досягнення прибутковості не тільки операційної, але й інвестиційної та фінансової діяльності.

Ефективне використання власних та позикових джерел фінансування створюватиме ефект фінансового левериджу, що в кінцевому підсумку сприятиме збільшенню прибутку та рентабельності власного капіталу аграрних підприємств, покращенню їх фінансової стійкості.

Стабільні позитивні зміни в діяльності аграрних підприємств неможливі без загального покращення фінансово-економічної ситуації в Україні, запровадження ефективного податкового та цінового регулювання, вдосконалення системи державних закупівель.

3.3. Вдосконалення механізму використання прибутку в системі управління фінансовими ресурсами ТОВ "Бальзак"

При розподілі прибутку управлінському персоналу будь-якого господарюючого суб'єкта необхідно приймати виважені рішення з розподілу коштів відповідно до стратегії розвитку підприємства, не забуваючи інші фактори, такі як:

- реалізація дивідендної політики для покращення добробуту власників компанії;

- підвищення інвестиційної привабливості та забезпечення приросту ринкової вартості суб'єкта господарювання у короткостроковій та довгостроковій перспективах;

- ефективний вплив на трудову активність робітників;

- соціальний розвиток підприємства;

- поповнення фінансових ресурсів та підвищення платоспроможності підприємства;

- зменшення ризиків діяльності внаслідок формування та поповнення резервного фонду тощо.

Управління процесом розподілу та використання прибутку підприємства доцільно здійснювати в наступній послідовності:

- формування інформаційної бази з метою проведення аналізу ефективності функціонування підприємства.

- вивчення попереднього досвіду використання прибутку підприємства;

- виявлення та дослідження факторів, що впливають на ефективність використання прибутку підприємства;

- визначення напрямів розподілу прибутку суб'єкта господарювання як у поточному період так і , враховуючи, стратегічні та тактичні цілі його розвитку;

- проектування та затвердження системи управлінських рішень щодо забезпечення ефективного використання прибутку;

– забезпечення контролю за виконанням прийнятих управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку підприємства;

– коригування прийнятих управлінських рішень в частині розподілу та використання прибутку за результатами здійсненого контролю та з врахуванням стратегії розвитку господарства.

Слід зауважити, що для покращення цільової структури використання прибутку підприємства, необхідно:

– визначити пріоритетні напрямки використання прибутку підприємства, які чинять значний вплив на подальший розвиток підприємства

та покращення формування його фінансових ресурсів;

– вжити заходів в частині оптимізації коштів, спрямованих на фонд споживання, зокрема тих, що спрямовані на матеріальне заохочення

працівників та які сприяють підвищенню продуктивності їх праці, а також соціальному розвитку підприємства;

– здійснити розрахунок оптимальної величини резервного фонду та скерувати кошти на забезпечення його збільшення;

– провести оптимізацію коштів, які спрямовуються в інші цільові фонди;

– скласти детальний плану використання та розподілу прибутку підприємства з визначеними датами та конкретним кошторисом;

– забезпечити чіткий контроль за виконанням поставлених завдань щодо використання та розподілу прибутку;

– виконати аналіз отриманих прибутків у базовому періоді та виявити резерви, що будуть сприяти максимізації прибутку, а також плануванню формуванню, розподілу та використанню прибутку у наступних.

Особливістю фінансової діяльності ТОВ "Бальзак" є відсутність можливостей використання прибутку як власного джерела фінансового ресурсу, спрямованого на розвиток і розширення виробництва, оскільки упродовж 2019–2021 рр дане підприємство є збитковим.

Основними чинниками, що спричинили таку ситуацію, стало зменшення виробництва валової продукції рослинництва та припинення діяльності в галузі тваринництва, інфляція, диспаритет цін між продукцією сільськогосподарських підприємств і промисловою продукцією, споживачами якої воно є (паливно-мастильні матеріали, електроенергія), а також зниження купівельної спроможності населення.

Застосування занижених норм амортизації зумовило зменшення можливостей ТОВ "Бальзак" в оновленні основного капіталу.

Оцінка резервів збільшення прибутку є основною складовою системи фінансового планування у ТОВ "Бальзак".

Виявлення резервів збільшення виробництва продукції рослинництва у досліджуваному господарстві може здійснюватися за такими напрямками:

- розширення посівних площ;
- поліпшення структури посівних площ;
- запобігання загибелі посівів;
- підвищення врожайності культур.

На нашу думку, найвагомим резервом щодо збільшення виробництва і відповідно зростання суми прибутку у ТОВ "Бальзак" є недопущення втрат під час збирання та зберігання врожаю.

Одним з факторів, що впливають на підвищення ціни реалізації є пошук більш вигідних ринків збуту. Це пошук нових споживачів на вироблену продукцію шляхом використання маркетингових заходів, а саме: реклами та пошуку нових покупців, які готові придбати продукцію на більш вигідних умовах.

Якість продукції рослинництва є одним з основних чинників, від яких залежить рівень середньої ціни реалізації. За вищу якість продукції встановлюють більш високі ціни, і навпаки. Для зниження витрат

ТОВ "Бальзак" необхідно раціонально використовувати трудові та фінансові ресурси, удосконалювати організацію сільськогосподарського виробництва,

впроваджувати ефективне нормування праці, скорочувати чисельність обслуговуючого персоналу, поліпшувати умови праці.

Важливим чинником зниження повної собівартості є зниження матеріальних затрат на вирощування продукції рослинництва і вдосконалення технології виробництва, використання прогресивних і ресурсозберігаючих

видів матеріальних ресурсів, впровадження оптимальних норм витрат матеріальних цінностей у виробничому процесі.

Навіть незначне заощадження сировини, матеріалів, палива і енергії при виробництві кожної одиниці сільськогосподарської продукції загалом по підприємству дає великий фінансовий та економічний ефект.

Спрощення та здешевлення апарату управління, економія на управлінських витратах, скорочення питомої ваги витрат ручної праці у виробництві, економічне витрачання допоміжних матеріалів, що використовуються при експлуатації техніки і обладнання, на інші господарські потреби також вплине на зниження собівартості, а отже, підвищення прибутку.

Державна допомога для сільського господарства повинна бути конкретною, адресною. Так, пільгове кредитування повинно бути доступним для більшості сільськогосподарських товаровиробників. Крім державної

допомоги сільськогосподарські підприємства повинні застосовувати фінансові важелі в процесі управління своїми фінансовими ресурсами.

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

НУБІП України

За результатами проведеного дослідження робимо наступні висновки:

1. Фінансові ресурси підприємства мають багатоаспектну економічну сутність. Це кругообіг, що полягає у послідовно отриманих та розподілених у часі показників: грошових коштів, матеріальних ресурсів, позикових коштів підприємства. Всі вони спрямовані на формування, розширення та здійснення господарської діяльності. Фінансові ресурси постійно перебувають у русі, їх відмінними рисами є: грошова форма існування, належність до конкретного суб'єкта, ефективне використання для отримання прибутку та економічного зростання підприємства.

2. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств знаходиться в прямій залежності від особливостей сільськогосподарського виробництва, які впливають на організацію цих процесів. Найбільш істотними чинниками впливу доцільно визначити такі об'єктивні ознаки кругообігу фінансових ресурсів в аграрній сфері, як: сезонне розмежування періодів здійснення витрат і одержання доходів; тривалий виробничий цикл; висока ризиковість функціонування та суб'єктивні особливості управлінського впливу на фінансове забезпечення суб'єктів господарювання.

Формування фінансових ресурсів є важливою складовою у функціонуванні підприємства та потребує узгодження дій системи управління підприємством, а від управлінського персоналу цілої низки знань, умінь та досвіду за різними напрямками. Злагоджена та цілеспрямована діяльність засновників та управлінського персоналу у вирішенні питань доцільного використання фінансових ресурсів забезпечує збереження підприємства та його подальший розвиток, а відповідно подальші кроки у процесі формування та використання фінансових ресурсів.

3. Ефективне управління фінансовими ресурсами для підприємства в сучасних умовах є вирішальним фактором результативної виробничо-господарської діяльності, вагомим чинником формування

конкурентоспроможності господарюючого суб'єкту, що спрямоване на оптимізацію фінансового механізму підприємства, координування фінансових операцій, забезпечення їх впорядкування та точного балансування. Мета управління фінансовими ресурсами, враховуючи фінансові можливості, об'єктивно оцінюючи характер внутрішніх та зовнішніх факторів, повинна підпорядковуватися загальному плануванню економічного розвитку та спрямовуватись на оптимізацію напрямків фінансової діяльності, отримання прибутку та ринкової капіталізації. Тому управління фінансовими ресурсами, має враховувати динаміку макроекономічних процесів, тенденції розвитку вітчизняних фінансових ринків, можливості диверсифікації діяльності тощо.

4. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємств включає суб'єкт і об'єкт управління, тобто керуючу і керовану підсистеми. Керуюча підсистема діє за допомогою організаційних та економічних інструментів та забезпечувальної підсистеми, яка включає кадрове, фінансове, інформаційне, нормативно-правове, методичне, технічне, організаційне забезпечення. здійснює вплив на керовану підсистему, що дозволяє досягти поставленої мети, тобто оптимізувати структуру джерел фінансування діяльності підприємства.

5. Проведення аналізу власних та залучених ресурсів є необхідним для оцінки формування джерел фінансових ресурсів у сучасних умовах. На основі проведеної оцінки системи показників характеризують ефективність використання фінансових ресурсів та результативність діяльності підприємства. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства дозволить визначити напрями за рахунок яких можна поліпшити ці показники.

6. Фінансові ресурси підприємства формуються із власних та залучених джерел. До власних ресурсів ТОВ "Бальзак" відносяться: амортизаційні відрахування, статутний капітал та прибуток. Проведені дослідження свідчать про наступні тенденції у формуванні власних джерел утворення власних фінансових ресурсів у ТОВ "Бальзак": амортизаційні відрахування у 2020 р

збільшились, проте у 2021 р їх сума значно скоротилась; статутний (зареєстрований) капітал у 2019-2020 рр мав однакове значення, а у 2021 р його розмір дещо збільшився; у 2019-2020 р ТОВ "Бальзак" мало непокриті збитки на кінець року, а от у 2021 р розмір нерозподіленого прибутку на кінець року значно зріс. Дане зростання свідчить про те, що підприємство успішно функціонує, забезпечуючи зростання активів та обсягів його діяльності. Зростання розміру власних фінансових ресурсів призводить до економічного зростання самого підприємства.

Сума залучених довгострокових та поточних джерел формування фінансових ресурсів ТОВ "Бальзак" протягом 2019-2021 рр має тенденцію до зменшення, що є позитивним і вказує на зниження рівня залежності фінансування підприємницької діяльності від зовнішніх джерел.

ТОВ "Бальзак" у 2019-2020 рр було абсолютно залежним від зовнішніх джерел фінансування здійснюваної ним фінансово-господарської діяльності. У 2021 р ситуація значно покращилась. Завдяки отриманню значних прибутків досліджуваному підприємству вдалося підвищити рівень автономності (+0,5), знизити коефіцієнт фінансового ризику на 99,7%, а також підвищити рівень маневреності власного капіталу в 2,0 раза. ТОВ "Бальзак" має достатньо активів для того, щоб розраховатися по своїм зобов'язанням, тобто його можна вважати абсолютно платоспроможним.

Про ефективність використання ресурсів, вкладених в капітал (засоби праці) свідчить значне збільшення рівня капіталовіддачі та відповідно зниження рівня капіталомісткості. Як негативне можна оцінити скорочення оборотності власних і приторгованих до них фінансових ресурсів на 1,5 п та значне збільшення тривалості одного їх обороту на 231 день.

Усі розраховані нами показники рентабельності мають у 2021 р від'ємне значення, що свідчить про недостатньо ефективне використання ТОВ "Бальзак" належних йому фінансових ресурсів.

7. Оцінка ефективності структури капіталу й визначення оптимального для сільських підприємств співвідношення між власним та позиковим

капіталом дають змогу оцінити фінансовий ризик, створити необхідний рівень фінансової безпеки в майбутньому. Для забезпечення умов ефективного функціонування підприємств необхідно підтримувати фінансову стійкість, рівновагу, достатню фінансову незалежність і гнучкість при прийнятті фінансових рішень.

У сучасних умовах господарювання проблеми оптимізації структури фінансових ресурсів повинні вирішуватися, ґрунтуючись на критерії достатності, оптимальності їх співвідношення в залежності від галузевої специфіки та особливостей умов господарювання, економічної доцільності залучення та ефективності використання.

8. Резервами підвищення ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарськими підприємствами є більш широке впровадження фінансового планування, фінансового менеджменту, аналіз доцільності витрат, інноваційна діяльність, моніторинг ринку для координації попиту й пропозиції тощо, які повинні бути покладені в основу відповідної моделі, яка через вплив зовнішнього оточення на внутрішнє середовище аграрного підприємства надасть можливість реалізувати потенціал.

9. Для удосконалення формування фінансових ресурсів підприємство ТОВ "Бальзак" повинно орієнтуватися на планування та прогнозування обсягів фінансових ресурсів та контроль за їх використанням. У сучасних умовах підприємству потрібно сформувавши стратегію, яка має бути направлена на зниження фінансових ризиків, покращення ліквідності фінансових ресурсів та підвищення ефективності їх використання.

10. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою засвідчує, що розвиток аграрного сектору економіки є одним з основних чинників стабілізації соціально-економічних відносин як у регіонах, так і в країні загалом. Відповідно до вимог стандартів ЄС, пріоритетним напрямком розвитку України стає підвищення ефективності діяльності агропромислового комплексу національної економіки як одного з головних постачальників продукції на світовому ринку продовольства. Можливість складання

стратегічних фінансових планів для аграрних підприємств, які враховують пріоритетні напрямки розвитку аграрного сектору економіки та непрямую державну фінансову підтримку, є необхідною умовою в сучасній економічній ситуації і інтеграції України у світову економічну систему, а також подолання кризових явищ і забезпечення населення України необхідними і доступними за ціною продуктами харчування.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрійчук В. П. Економіка аграрних підприємств: підручник. 5-те вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ. 2018. 624 с.

2. Байрак О.М. Теоретичні аспекти управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. URL: <https://journal.udau.edu.ua/assets/files/83/2/33.pdf>

3. Бердар М.М. Складові оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами підприємств. Теоретичні та прикладні питання економіки. 2017. Вип. 21. С. 272–279.

4. Бондар О.А., Кучер В.А. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/6-2017/UKR/bodnar.pdf>

5. Бражник Л. В. Фінансові ресурси підприємства: їх формування та використання. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789.pdf>

6. Бровко Л. І., Фоврій Ю. В. Проблеми формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах. Молодий вчений. 2016. № 1(1). С. 23–25.

7. Бугас В.В., Коваль А.А. Управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/19-2020/buhas.pdf>

8. Вараксіна О. В., Перебийніс А. В. Управління фінансовими ресурсами як ключовий чинник формування конкурентноспроможності підприємства. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/30_2020ua/7.pdf

9. Волкова Н.А. Аналітична оцінка оптимізації фінансових ресурсів. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/>

10. Волкова Н.А. Методика сучасного аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2837/1>.

11. Галайко А. М. Вдосконалення управління фінансовими ресурсами як передумова ефективної діяльності сільськогосподарських підприємств. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socoeconom/article/view/14783>

12. Герасимчук О.В. Шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Економічний простір. 2020. №153. С.40-44

13. Гладкова О.В., Свинаренко Т.І. Оптимізація структури фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". № 4(24), 2019. С. 22-29.

14. Глушко А. Д., Філіп М. Ф. Науково-методичні підходи до аналізу фінансових ресурсів підприємства. URL: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/91.pdf>

15. Глущенко А. С. Фінанси: Навч. посіб. Львів "Магнолія 2006", 2018, 440с.

16. Городецька О. Управління ефективністю формування фінансових ресурсів підприємства. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/21013>

17. Грищенко Л. Л., Деркач Л.С. Дослідження формування та використання фінансових ресурсів корпоративного підприємства. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/2_2021/10.pdf

18. Гудзь О.Є. Забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук. Київ, 2017. 39 с.

19. Давиденко Н. Удосконалення фінансового менеджменту аграрних підприємств. URL: [17-33-1-SM.pdf](#)

20. Демко І. І. Організаційні підходи до методики аналізу фінансових ресурсів. URL: <http://webcache.googleusercontent.com>.

21. Джерелейко С.Д., Лопатовський В.Г. Дефініція понять "фінансові ресурси" та "грошові кошти". Інновації та стійкість. 2022. № 2. С. 131-138.

22. Дропа Я.Б. Оптимізація структури фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах. URL: <https://cyberleninka.ru/article32716>

23. Журавльова Т.О. Формування фінансових ресурсів підприємства в умовах кризи. Економіка та держава. 2020. № 3. С. 42–45.

24. Зеліско І.М. Роль фінансових ресурсів в діяльності економічних суб'єктів: теоретичний аспект. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>

25. Зленко О. В. Теоретичні засади управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. Економіка та управління АПК. 2018. Вип. 10. С. 162–167.

26. Катан Л.І., Сидоренко А.І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3095>

27. Колеснік Я.В., Мажара А.В. Роль управління фінансовими ресурсами в процесі підвищення прибутковості сільськогосподарського підприємства. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2019/10.pdf

28. Колотуха С. М. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: формування та використання в умовах економічної нестабільності. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2018. Вип. 1. С. 29-37.

29. Косарева В.М. Фінансові ресурси підприємства: принципи формування та управління ними. URL: <http://ein.zmtu.edu.ua/handle/123456789/4007>

30. Кривенко А. Е. Формування та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua>

31. Кропівцова Н. І. Особливості формування фінансових ресурсів підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. 2017. Вип. 1. С. 261–268

32. Кустріч Л.О. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. URL:

http://www.agrosvit.info/pdf/1_2018/4.pdf

33. Макух Т.М. Структурна схема формування моделі управління фінансовими ресурсами підприємства. Економіка та суспільство. 2021. Випуск 25. С.9-14.

34. Малій О.Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2016. № 2. С. 71–74.

35. Маслак Н. Г. Формування системи управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств України.

<https://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/4973/Тези.pdf>

36. Масюк Ю.В. Особливості формування та використання фінансових ресурсів підприємства. URL: 994-Текст%20статті-952-1-10-20220202.pdf

37. Меренкова Л.О. Особливості управління фінансовими ресурсами підприємства на сучасному етапі розвитку України. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2016/18.pdf

38. Михайловська О.В. Сутність категорії "ресурси": теоретичні та практичні аспекти. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/issue_2_2021_6/issue_2_2021_6

39. Недільська Л.В. Організаційно-економічний механізм управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств. URL: <http://m.znau.edu.ua/handle/123456789/4233>

40. Недільська Л.В. Управління фінансовими ресурсами аграрних товаровиробників. URL: <http://magazine.faaf.org.ua>

41. Оболенцева Л., Третяк В., Тернова І. Механізм забезпечення управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/2021/article/view/3325/3196>

42. Одновол Б. Л. Оптимізація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору : Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма). Полтава, 2019. С. 403 – 405.

43. Павленко О. П. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств в контексті підвищення їх прибутковості. Бізнес моделі розвитку транспортних, агропромислових і інших підприємницьких структур: сучасні реалії та перспективи : моногр. з міжнар. участю / НМУ ; за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро : Пороги, 2018. – С. 262-273

44. Петрова М.Г. Особливості формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/9906/1/Proceedings-3thISPC-2020-127-130.pdf>

45. Петряєва З.Ф., Івашенко Г.А., Петряєв О.О. Аналітичне забезпечення оцінки фінансових ресурсів підприємства. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2016_19\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escan_2016_19(2)_20)

46. Пічугіна Т. С., Рубцов В. В. Класифікація методів управління фінансовими ресурсами підприємства. Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. № 54 (1257). С. 117-122.

47. Ромашко О. М., Барияк В. О. Теоретичні засади формування механізму управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: https://www.business-inform.net/article/?year=2019&abstract=2019_5_0_180_184

48. Рубай О. Оцінка стану фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств. URL: http://ua/agrarianeconomy/images/docs/ae_2019_12_1-2/6.pdf

49. Свіржевська В. В. Управління фінансами підприємств та його роль у господарській діяльності. Матер. II всеукраїнської наук.-прак. конференції студентів, аспірантів та молодих учених, присвяченої 50-річчю створення факультету управління та бізнесу ХНАДУ (26 жовтня 2016 року). Харків, ХНАДУ, 2016. с.699 – 703.

50. Соколов М.О. Аналіз підприємств аграрної сфери та їх фінансове забезпечення. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/41_2019/26.pdf

51. Стецюк П.А. Практичні аспекти аналізу ефективності використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/>

52. Східницька Г., Содома Р.В. Оптимізація процесу управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання. URL: <https://sci.dubgd.edu.ua/bitstream/123456789/8666/1/Econ-25-2018-14.pdf>

53. Ткачук Г.Ю. Оптимізація структури капіталу сільськогосподарських підприємств. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/12/422.pdf>

54. Томашевська А. В., Жук О. І. Управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах кризи. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18(1). С. 60-67.

55. Траченко К.Р. Механізм управління фінансовими ресурсами підприємства. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/download/3927/3246>

56. Фінанси : навчальний посібник / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, С. П. Полтініна та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 330 с.

57. Фінанси : підручник / І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій та ін. ; за ред. І.О. Лютого. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 720 с

58. Фінанси, банківська справа та страхування. Корпоративні фінанси та фінансове посередництво : підручник для бакалаврів. / за ред. проф. Ц.О. Нікіфорова, доц. Н.А. Бак. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. 264 с.

59. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. / О. В. Кнейслер, І. С. Гуцал, О. Р. Квасовський, Н. Я. Спасів. Тернопіль: Вектор, 2016. 388 с.

60. Фінансова політика в аграрному секторі економіки: стан та перспективи: монографія / [І. В. Абрамова, О. М. Віленчук, Д. І. Дема та ін.], за ред. проф. Д. І. Деми. Житомир: ЖНАБУ, 2015. 364 с.

61. Ходаківський В. М., Місевич А.А. Формування альтернатив стратегічного управління фінансовим управління сільськогосподарського

підприємства в сучасних умовах господарювання. URL:
http://www.agrosyif.info/pdf/21-22_2021/10.pdf
62. Шпильова О.В. Оптимізація фінансових ресурсів підприємства як
елемент антикризового управління. URL:

<http://ven.chdtu.edu.ua/article/view/112128>

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України